IDĖJOS DIRBANT SU PROJEKTO „Išsigelbėjęs Lietuvos žydų vaikas pasakoja apie Šoa“ MEDŽIAGA

Projekto medžiaga publikuojama to paties pavadinimo kompaktiniame diske ir Valstybinio Vilniaus Gaono žydų muziejaus tinklapyje www.issigelbejesvaikas.lt

Dėkojame Danutei Selčinskajai ir Valstybiniam Vilniaus Gaono žydų muziejui už įgyvendintą projektą „Išsigelbėjęs Lietuvos žydų vaikas pasakoja apie Šoa“. Už mokyklas pasiekusį to paties pavadinimo kompaktinį diską, iš kurio gali semti kaip iš šulinio – žinias, jausmus...
Už galimybę parodyti mokiniams laiką, nuo kurio pamažu tolstame ir kurio negalima užmiršti. Didžiausio žmonijos istorijoje nusikaltimo laiką.
Ir didžiausios vilties – išlikti, išgyventi, išgelbėti – laiką.
Turime išmokti ir išmokyti gyventi taip, kad Katastrofa niekad nepasikartotų.
Leidinys, kurį atsivertėte, - Kelmės Jono Graičiūno gimnazijos mokytojų bandymas sudėti savo patirtį, kaip panaudoti projekto „Išsigelbėjęs Lietuvos žydų vaikas pasakoja apie Šoa“ medžiagą ugdant tolerantišką, atsakingą, jautrų Lietuvos pilietį.
Tikime, kad kiekvienas mokytojas, turėdamas šį kompaktinį diską, ras dar įvairesnių, įtaigesnių metodų, kaip tai padaryti. To labai nuoširdžiai linkime savo kolegoms.
Už pagalbą rengiant šį leidinį dėkojame rašytojui Icchokui Merui ir Valstybinio Vilniaus Gaono žydų muziejaus Žydų gelbėjimo ir atminimo įamžinimo skyriaus vedėjai Danutei Selčinskajai.

TURINYS

Istorijos pamokų idėjos (10, 12 kl.) ***2 - 21 pusl.***
Pamokų aprašymai. Nagrinėtini dokumentai. Šaltiniai. Užduotys.
Parengė istorijos mokytojos metodininkės Reda Sakalauskienė, Rima Servienė, lietuvių kalbos mokytoja metodininkė Živilė Klimienė

Pilietiškumo ugdymo pamokų idėjos (10 kl.) ***22 – 24 pusl.***
Pamokų aprašymai. Parengė vyresnysis istorijos mokytojas Egidijus Ūksas, lietuvių kalbos mokytoja metodininkė Živilė Klimienė

Dorinio ugdymo (etikos) pamokų idėjos (9-12 kl.) ***25 - 27 pusl.***
Pamokų aprašymai. Parengė vyresnioji etikos mokytoja Aurelija Grincevičienė

Lietuvių kalbos pamokų idėjos (10-12 kl.) ***28 – 35 pusl.***
Pamokų aprašymai. Parengė lietuvių kalbos mokytojos metodininkės Valerija Puišienė, Vilma Paulauskienė

Integracijos galimybės dėstant Holokausto temą 10 klasėje ***36 – 37 pusl.***
Integruotas atskirų mokomųjų dalykų temų dėstymas 2 (10) gimnazijos klasėje (projektas).
Parengė istorijos mokytoja metodininkė Reda Sakalauskienė, lietuvių kalbos mokytoja metodininkė Živilė Klimienė

Atminties pamokos scenarijus ***38 pusl.***
Atminties pamokos, skirtos Lietuvos žydų genocido aukų atminties dienai paminėti ir vykusios 2010 m. rugsėjo 23 d. Kelmės Jono Graičiūno gimnazijoje, aprašymas.
Atminties pamoką surengė istorijos mokytojai Rima Servienė, Reda Sakalauskienė, Egidijus Ūksas, gimnazijos direktoriaus pavaduotoja Živilė Klimienė

Mokinių darbų pavyzdžiai. Istorija. ***39 - 42***
Mokinių darbų pavyzdžiai. Lietuvių kalba. ***42 - 48***

ISTORIJOS PAMOKŲ IDĖJOS

2 (10) klasė
Pamokų ciklas LIETUVOS ŽYDŲ TRAGEDIJA

Rekomendacijos
Tai dvi (galima ir daugiau) pamokos einant skyrių ,,Lietuva karo audrose“. Pamokos vedamos išėjus temą ,,Nacistinė okupacija“.
Mokiniai jau suvokia žydų tautos tragediją Europos valstybėse Antrojo Pasaulinio karo metais ir yra susipažinę su situacija Lietuvoje, prasidėjus nacistinei okupacijai. Mokiniai supranta, kad dauguma šio reiškinio aspektų yra aktualūs visiems žmonėms (ir šiandien kasdienis reiškinys - netolerancija kitokiam ar kitaip mąstančiam).
Norint, kad mokiniai geriau suvoktų Lietuvos žydus ištikusią katastrofą, vieną pamoką galima skirti Holokausto Lietuvoje specifiniams bruožams atskleisti, kalbant apie žydų getus (mokytojas gali pasirinkti: ar aptarti vieno geto, ar kelių getų), jų istoriją.
Antrą pamoką reikėtų skirti Lietuvos žydų gelbėtojams.
Trečia/ ketvirta šios temos pamoka skiriama mokinių namų darbų pristatymui ir jų aptarimui, refleksijai.
Dėstant šią temą, rekomenduotina prisiminti savo krašto istorinius faktus, išsigelbėjusius ir gelbėtojus.

Pamokų tikslas
Ugdyti mokinių gebėjimą kritiškai mąstyti.
Analizuoti istorinius įvykius.
Ugdyti tokias vertybes kaip tolerancija, žmoniškumas, atsakomybė, žmogaus pažinimas.

Uždaviniai
Dirbdami grupėse ar savarankiškai, išanalizavę fotografijas kaip istorinį šaltinį, išklausę liudininkų atsiminimų ir jų vertinimų, pažiūrėję filmą ,,Palieku tau savo vaiką“, mokiniai gebės argumentuotai išsakyti savo nuomonę Holokausto klausimais, gebės išklausyti ir kritiškai vertinti kito nuomonę. Po diskusijos, nuomonių išsakymo, matytos medžiagos apibendrinimo parašys esė ,,Gėris ir blogis kartu. Ką pasirinkti?“, ,,Žmogaus pasirinkimas Katastrofos metu“ ir kt. Mokiniai paruoš pasakojimą apie Pasaulio Tautų Teisuolį iš Lietuvos (iš Kelmės krašto).

Gebėjimai/ kompetencijos
Mokiniai įvertins per Antrąjį Pasaulinį karą pasaulyje ir Lietuvoje įvykdytus nusikaltimus žmoniškumui, Holokaustą.
Bus ugdomos mokinių pažinimo, socialinė kompetencijos: mokiniai domėsis socialine, kultūrine aplinka, nuosekliai, logiškai, kritiškai mąstys, analizuos ir spręs problemas, darys pagrįstas išvadas, gerbs ir toleruos įvairių kultūrų žmones, suvoks save kaip bendruomenės ir visuomenės narį, kurs ir palaikys draugiškus santykius, bus empatiški, padės kitiems.

Nuostatos
Puoselėti tokias svarbias vertybes kaip demokratija, humanizmas, tolerancija. Vengti stereotipų vertinant istorinę praeitį.

Metodai
Virtualios parodos „Išsigelbėjęs Lietuvos žydų vaikas pasakoja apie Šoa“ peržiūra ir analizė (DVD „Išsigelbėjęs Lietuvos žydų vaikas pasakoja apie Šoa“, www.issigelbejesvaikas.lt).
Liudininkų atsiminimų peržiūra (DVD „Išsigelbėjęs Lietuvos žydų vaikas pasakoja apie Šoa“, www.issigelbejesvaikas.lt).

Filmų peržiūra (DVD „Išsigelbėjęs Lietuvos žydų vaikas pasakoja apie Šoa“, www.issigelbejesvaikas.lt).
Darbas grupėse.
Probleminių klausimų kėlimas, diskusijos.
Šaltinių, dokumentų analizė.
Esė kūrimas.

Pagrindinės priemonės ir šaltiniai
Projekto (parodos) „Išsigelbėjęs Lietuvos žydų vaikas pasakoja apie Šoa“ DVD medžiaga, Valstybinis Vilniaus Gaono žydų muziejus, www.issigelbejesvaikas.lt
„Niekada per amžius, Holokausto istorija“, Martin Gilbert, Vilnius, 2001.
„Gyvybę ir duoną nešančios rankos“, IV knyga, Valstybinis Vilniaus Gaono žydų muziejus, Vilnius, 2009.
„Užrašai. Vilniaus geto istorija 1941-1944“, Grigorijus Šuras, Vilnius, 1997.
„Paskutinės Lietuvos Jeruzalės dienos. Vilniaus geto ir stovyklų kronikos 1939-1944“, Herman Kruk, Vilnius, 2004.
Istorijos vadovėlis „Laikas“ 10 klasei, I dalis, Briedis, 2007, autorių kolektyvas.

Pirmoji istorijos pamokų ciklo LIETUVOS ŽYDŲ TRAGEDIJA pamoka 2 (10) gimnazijos klasėje

Pamoka pradedama minčių lietumi:
Išgirdę žodžius GENOCIDAS, HOLOKAUSTAS, ŠOA Jūs pagalvojate apie…

Problemos kėlimas
Kaip ir kodėl XX a. Lietuvoje vyko planingas nekaltų žmonių žudymas?

Veikla pamokoje
Prieš pradedant stebėti parodos „Išsigelbėjęs Lietuvos žydų vaikas pasakoja apie Šoa“ medžiagą, prisimenami Holokausto Vakarų Europos šalyse bruožai.

Darbas stebint projekto (parodos) „Išsigelbėjęs Lietuvos žydų vaikas pasakoja apie Šoa“ medžiagą „Istorinis kontekstas. Getai“. Mokiniams išdalinamos užduotys ir klausimai:

1. Nusakykite Holokausto Lietuvoje bruožus.
2. Kodėl Lietuvoje buvo greitai pradėtos masinės žydų žudynės?
3. Kas būdinga Lietuvoje sukurtiems getams: Kauno, Vilniaus ir Šiaulių?
4. Apibūdinkite išgyvenusių ir išgelbėtų žydų nuomonę ir poziciją, prisimenant tą skaudžią tragediją.

Diskusija, kurios metu aptariama matyta medžiaga, atsakoma į duotus klausimus.
Pirmos pamokos apibendrinimas ir namų darbų skyrimas.

Rekomenduojamos namų darbų užduotys:
1. Paruošti pristatymą/ pasakojimą tema „Lietuvos žydų tragedija: žydų getai Lietuvoje“.

Mokiniai gali naudotis DVD „Išsigelbėjęs Lietuvos žydų vaikas pasakoja apie Šoa“ medžiaga (www.issigelbejesvaikas.lt); rinkti medžiagą internete, bibliotekose ir paruošti skaidres/ papasakoti apie vieną iš Lietuvoje buvusių žydų getų.

2. Paruošti pristatymą/ pasakojimą tema „Pasaulio Tautų Teisuoliai“.

Perskaitomas Haimo Heferio eilėraštis „Pasaulio Tautų Teisuolis“:

Kai girdžiu žodžius „Pasaulio Tautų Teisuoliai“, bandau,
Aš bandau galvoti apie žmones, slėpusius mane ir davusius man prieglobstį.
Galvoju, girdžiu ir klausiu: „Ką aš padaryčiau jų vietoje?“
Jei aplink mane tvyrotų neapykantos okeanas, stovėčiau prieš griūvantį, degantį pasaulį,
Ar aš paslėpčiau kitą žmogų?
Ar aš būčiau pasirengęs, ar būtų pasirengę mano artimieji gyventi nuolatinėje baimėje,
Išeidami į gatvę, susitikdami kaimynus, girdėti sapne sunkius, grasinančius žudikų žingsnius...
Ir visa tai ne vieną naktį, ne vieną mėnesį, o metų metus!
Ir visa tai tik todėl, kad žmonės privalo būti humaniški vienas kitam.
Ir visa tai tik todėl, kad žmogumi išliktum tada, kai sunku.
Ir vėl aš savęs klausiu: „Ar būčiau, ar aš būčiau pasiruošęs?“
Aš matau juos – Pasaulio Teisuolius,
Gyvenančius mirusiųjų pasaulyje, gyvenančius dviejuose pasauliuose…
Aš matau juos, gyvenančius dviejuose pasauliuose,
okupantų valdžioje,
Ir ten, tada, tarp drąsos ir baimės, jie pasirinko būti silpnųjų pusėje.
Pasirinko gyventi bausmės ir mirties pavojuje.
Įstumdami į pavojų ne tik save, bet ir savo žmonas bei vaikus,
Pasirinko būti paskutine viltimi, sušildančia nusivylusius.
Šiame baisiame kare jie buvo nuolatinėje kovoje…
Jie – dalelė mano sunaikintos, sušaudytos, negyvos tautos,
Tapę gerumo ir gailestingumo simboliu, kuriuo remiasi pasaulis.
Ir prieš juos, prieš jų drąsą, kuri vis dar lieka mums paslaptimi,
Mes, žydai, nulenkiame galvas.

Haimas Heferis
(šaltinis - www.komisija.lt)

Rengdami pristatymą/ pasakojimą mokiniai gali naudotis DVD „Išsigelbėjęs Lietuvos žydų vaikas pasakoja apie Šoa“ (www.issigelbejesvaikas.lt) medžiaga; medžiagos gali ieškoti internete (pvz.: Valstybinio Vilniaus Gaono žydų muziejaus tinklalapyje www.jmuseum.lt ir kituose).
Rekomenduojama rengti pristatymą/ pasakojimą apie Pasaulio Tautų Teisuolį iš savo krašto.

3. Parašyti esė/ rašinį tema:

„Gėris ir blogis kartu. Ką pasirinkti?“
„Žmogaus pasirinkimas Katastrofos metu“
„Pyktis ir žiaurumas veda į aklavietę, o tiesa išmėgina žmones“ (Valdas Adamkus)
„Gyvenimo vyksme šventa yra tiktai gyvybė“ (Justinas Marcinkevičius)

Mokiniai gali rinktis pateiktų namų darbų užduotį. Namų darbams paruošti skiriama savaitė, ir mokiniai juos turės pristatyti trečios/ ketvirtos pamokos metu. Mokinių atliktų namų darbų pavyzdžiai skyriuje „Mokinių darbų pavyzdžiai. Istorijos pamokos“.

Antroji istorijos pamokų ciklo LIETUVOS ŽYDŲ TRAGEDIJA pamoka 2 (10) gimnazijos klasėje

Veikla pamokoje.
Pamokos metu bus žiūrimas ir aptariamas dokumentinis filmas „Palieku tau savo vaiką“ (DVD „Išsigelbėjęs Lietuvos žydų vaikas pasakoja apie Šoa“, www.issigelbejesvaikas.lt medžiaga).

Prieš pradedant žiūrėti dokumentinį filmą, mokiniams išdalinami klausimai, į kuriuos ras atsakymus žiūrėdami filmą:

1. Koks Lietuvos istorijos laikotarpis atsispindi šiame filme?
2. Kas būdinga ikikariniam žydų gyvenimui Telšiuose?
3. Kokie lietuvių ir žydų vaikų bei suaugusių žmonių santykiai miestelyje?
4. Kokias istorines asmenybes matėte filme?
5. Kokie Telšiuose gyvenusių žydų likimai?
6. Kas ir kaip padėjo žydams išgyventi karo negandas?
7. Kokios buvo gyvenimo sąlygos Telšių gete?
8. Kaip liko gyvi filmo herojai J. Gurvičius ir T. Laucevičius?
9. Koks buvo Telšių gyventojų požiūris į pagalbą žydams karo metais?

Pasirengimas diskusijai „Niekas negimsta žudikais ar gelbėtojais. Jūs turite pasirinkti savo poziciją“.

Orientaciniai klausimai:
1. Kas žudė: tauta ar pavieniai žmonės? Pagrįskite savo teiginį.
2. Pasvarstykite, kodėl vieni žmonės padėjo persekiojamiesiems, kiti nedrįso gelbėti, dar kiti žudė?
3. Kaip elgėsi tie, kurie nežudė ir negelbėjo?
4. Kas lemia žmogaus pasirinkimą?
5. Ką žinai apie Pasaulio Tautų Teisuolio vardą?

Diskusija „Niekas negimsta žudikais ar gelbėtojais. Jūs turite pasirinkti savo poziciją“.

Refleksija, temos apibendrinimas. Užbaikite sakinius:

Dabar suprantu, kad...
Jaučiu, kad...
Jei galėčiau, norėčiau...
Iškilo tokių klausimų...
Sužinojau, kad...
Ši pamoka buvo...
Ar yra šiandien situacijų, kai tenka rizikuoti gyvybe?
Kokios vertybės Tau pasirodė svarbios?

PRIEDAI
pamokų ciklo LIETUVOS ŽYDŲ TRAGEDIJA pamokoms 2 (10) klasėje

1 PRIEDAS. NAGRINĖTINI DOKUMENTAI

DOKUMENTAS A

„Štai ir žengiu tenai – beteisė, pasmerkta mirti pabėgėlė, „nusikaltėlė“, einu gimtojo miesto gatvėmis. Kiekvienas turi teisę mane sulaikyti, nužudyti, perduoti policijai, gestapui. Kiekvienas, kas man padės, nusižengs okupantų įstatymams, bus griežtai baudžiamas mirtimi... Baisu, baugu. Ne, ne savo gyvybę gelbiu, o ieškau prieglobsčio nekaltai būtybei, kurią laikau rankose ir kuri, tarsi pajutusi pavojų, tyli, tyli...

Netoli Neries sustojau lyg įbesta. Tamsiai žali sargybinių siluetai tiesiog sustingdė gyslose kraują. Gal pareikalaus dokumentų? Nesinorėjo rizikuoti dukrele...

Pamačiau pagyvenusią, vargingai apsirengusią moteriškę, kuri šalia manęs ėjo tilto link. Kažkokiu švelnumu padvelkė jos šviesus veidas. Paprašiau ją panešti kūdikį per tiltą, pasiteisindama, kad esu labai iš toli, pavargau, skubu su mažyle pas gydytoją <...> Moteriškė paėmė iš mano rankų dukrelę ir prispaudė prie širdies sakydama:

- Šiąnakt sapnavau kūdikėlį.

Nors mano išorė negalėjo išduoti, iš kur esu, moteriškė viską suprato. Bet neišsigando. Atvirkščiai. Buvo laiminga galėdama man padėti. Pasakiusi, kad gyvena čia pat prie tilto, pasiūlė paimti pas ją vaikišką vežimėlį. Aš apsidžiaugiau: einant per tiltą, tai bus geriausia maskuotė. Kas būtų pagalvojęs, kad bėgliai iš geto gali vežti savo vaikus vežimėliais?..

<...> Kuo vardu geradarė, neklausiau. <...> Užteko ir to, kad ir toji moteriškė buvo žmogus. Tik vėliau sužinojau, kad tai buvo Kauno avalynės fabriko buhalterės Davidavičienės motina.“

Dvoiros Eilinienės prisiminimai

DVD (www.issigelbejesvaikas.lt) „Išsigelbėjęs Lietuvos žydų vaikas pasakoja apie Šoa“-Žydų gelbėtojai-Pavardės, kurias turi žinoti visi-Sofija Čiurlionienė, Danutė ir Vladimiras Zubovai

DOKUMENTAS B

„Vykdydama pogrindžio užduotį iš geto mane išnešė 17 metų žydų mergaitė, kuri buvo nepanaši į žydę. Su gyd. Baubliu buvo sutarta, kad mane paliks prie jo „Lopšelio“ ankstų rytmetį. Aš vaistais buvau užmigdyta, ir ankstų žiemos rytmetį mane išvežė ant rogučių kaip ryšulį drabužių. Pasisekė, kad vokiečiai nepatikrino, nes kitu atveju būtume abi žuvusios. <...> Iš „Lopšelio“ mane paėmė auginti Marija Urbonienė, kurios jau taip pat nėra gyvųjų tarpe.

<...> Marija su manimi gyveno mažame miestelyje, ir kaimynės greit pradėjo sakyti, kad aš esu „sorė“ – žydelkaitė ir kad ji mane grąžintų atgal...

<...> ji bijojo – ir dėl manęs, ir dėl savęs. Tada jie persikėlė į tolimą Lietuvos bažnytkaimį, kur jų niekas nepažinojo. <...> Savo tikrą gyvenimo istoriją sužinojau tik po 26 metų.“

Rutos Lacmanaitės – Peer pasakojimas

DVD (www.issigelbejesvaikas.lt) „Išsigelbėjęs Lietuvos žydų vaikas pasakoja apie Šoa“-Žydų gelbėtojai-Pavardės, kurias turi žinoti visi-Petras Baublys, Sergijus Baublys-Išgelbėtųjų istorijos

DOKUMENTAS C

„Aš pati žinau tris lietuvių policininkus, kurie užjautė žydus ir padėjo jiems. Vienas iš jų, pavyzdžiui, padėjo Bermanui ir kitiems žydams gauti arijų dokumentus. Šį policininką vėliau pagavo naciai ir taip pat sunkiai nubaudė. Vienas geto apsaugoje budėjęs lietuvių kareivis taip susidraugavo su žydais, kad net išmoko dainuoti žydų liaudies dainas. Bet tai buvo tik šviesios išimtys.“

Iš Onos Šimaitės dienoraščio

DVD (www.issigelbejesvaikas.lt) „Išsigelbėjęs Lietuvos žydų vaikas pasakoja apie Šoa“-Žydų gelbėtojai-Pavardės, kurias turi žinoti visi-Ona Šimaitė-Ona Šimaitė apie žydus

DOKUMENTAS D

Pirmadienis, 2009 m. rugsėjo 21 d. (Vilnius). Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė Žūvančiųjų gelbėjimo kryžiumi apdovanojo 47 asmenis, kurie, nepaisydami mirtino pavojaus sau ir šeimai, Antrojo pasaulinio karo metais gelbėjo žydus nuo nacių genocido. „Nepaprastai sunkus išbandymas, tekęs žydų tautai, liudija, kad kiekvienos tautos paniekinimas, persekiojimas ir naikinimas - neatleistinas nusikaltimas", - teigė šalies vadovė. Pasak Prezidentės, piliečiai, šiandien apdovanoti Žūvančiųjų gelbėjimo kryžiais, verti didžiausios pagarbos ir dėkingumo. „Šie žmonės iškėlė žmogiškumą aukščiau ideologijos ir religinių įsitikinimų", - kalbėjo valstybės vadovė. Nors didžioji dalis žydų gelbėtojų apdovanoti po mirties, Prezidentė pabrėžė, kad šviesus jų gerų darbų atminimas neišblės ir visada primins, kad tikra drąsa - padėti savo artimui.

http://www.jmuseum.lt/index.aspx?Element=ViewArticle&TopicID=444

2 PRIEDAS. REMIANTIS ŠALTINIAIS IR ŽINIOMIS ATLIKTI UŽDUOTIS

ŠALTINIS A

„Mūsų šeima – tėvas Jehuda (Nepriklausomoj Lietuvoj jis buvo Kelmės Žydų liaudies banko direktorius, o sovietinėj – pabuvęs bedarbiu, vėliau gavo kasininko darbą Valstybiniame banke), motina Miriam, sesuo Janina ir aš – gyvenome Lietuvoje, Kelmėje, kai 1941 metų birželio 22 d. prasidėjo karas. Beveik visas miestelis sudegė. Sudegė namai, kuriuose mes gyvenome. Birželio 24 ar 25 – ąją miestelį **okupavo** vokiečių kariuomenė.

Jau po poros dienų vietiniai ginkluoti baltaraiščiai <...>, dar vadinami aktyvistais, ėmėsi prievartos prieš žydus. Vyrai (mūsų tėvas irgi) buvo uždaryti į Zundelio Lunco daržinę, o moterys ir vaikai suvaryti į kelias aplink Kelmę buvusias žydų ūkininkų sodybas, kurios buvo paverstos stovyklomis – **getais.** Mus kalino Šimono Ošerio sodyboje Mažūnių kaime.

Tėvą, kartą pasipriešinusį baltaraiščių patyčioms, sužalojo ir įkalino Kelmės dvaro brome, paskui išvežė į Raseinius ir 1941 metų liepos pabaigoj sušaudė netoli Raseinių.

Kelmės ir aplinkinių miestelių bei bažnytkaimių žydus šaudė Kelmės dvaro žvyrduobėj dukart: didžiumą – liepos 29, o kitus – rugpjūčio 22 dieną.

Tų metų liepos 28–ąją mus atvarė iš stovyklų į Kelmės dvaro daržinę, iš kurios kitą dieną grupėmis po keliasdešimt varė į žvyrduobę, esančią maždaug už pusės kilometro, ir ten šaudė. Tą dieną sušaudė motiną, o sesuo Janina ir aš su keliolika kitų mažamečių vaikų, kažkodėl sugrąžintų į daržinę, likome gyvi ir vėliau buvome uždaryti vienoj dvaro rūmų kamaroj.

Kieno dėka likome gyvi tą dieną, nežinau.

Vėliau gi nemažai žmonių mums padėjo ir mus gelbėjo, ir jeigu ne jie, tai nei sesuo Janina, nei aš nebūtume likę gyvi“.

Icchokas Meras ir Janina Meraitė-Geršienė prisimena

DVD (www.issigelbejesvaikas.lt) „Išsigelbėjęs Lietuvos žydų vaikas pasakoja apie Šoa“-Išgelbėti žydų vaikai-Ekspozicijos dalyviai-Icchokas Meras ir Janina Meraitė-Geršienė

ŠALTINIS B

„Aš kaip maldą tariu pavardes tų žmonių, kurie fašistinės okupacijos metais Kelmėje ir jos apylinkėse slapstė ir gelbėjo keletą žydų vaikų, tarp jų ir mane, - tai Bronė ir Juozas Dainauskai, Michalina Legantienė, Adomas Urbelis ir Petronėlė Urbelienė–Unikauskienė, Šalkauskai, <...> ir daugelis kitų, kurių pavardžių aš nežinau.

Aš kaip maldą tariu vardus tų žmonių, pažįstamų ar nepažįstamų, kada nors matytų ar niekada neregėtų, kurie visoje Lietuvoje, miestuose ir miesteliuose, kaimuose ir bažnytkaimiuose, nepaisydami žiauraus teroro, gelbėjo pasmerktuosius mirti.

Aš kaip maldą kartoju vardus tų žmonių, kurie įvairiose Europos šalyse, apimtose **rudojo maro,** tiesė pagalbos ir draugystės ranką, gyvybę ir duoną nešančią ranką tiems, kuriuos norėta sunaikinti dvasiškai ir fiziškai.

Mes neužmirštame ir niekados neužmiršime. Nei vieni, nei kiti. Ne tik iš dėkingumo ir ne iš pasitenkinimo atlikus taurią žmogišką pareigą. Dar ir dėl atsakomybės.
Istorija lieka istorija. Jos lapų, išmirkusių ašarose ir kraujyje, paženklintų kančiomis ir pasiaukojimu, žudynėmis ir didvyriškumu, niekam nevalia išplėšti, niekas neturi tokios teisės ir galios“.

Icchokas Meras. Apie didvyriškumą.
Iš knygos „Ir be ginklo kariai“, 1967, pusl. 282–283.

ŠALTINIS C
„Viskas yra loterija. Šachmatai – loterija, pasaulis – loterija ir tavo gyvenimas – loterija“.

ŠALTINIS D

L.Levinson fotografija (iš asmeninio I.Mero archyvo)

ŠALTINIS E

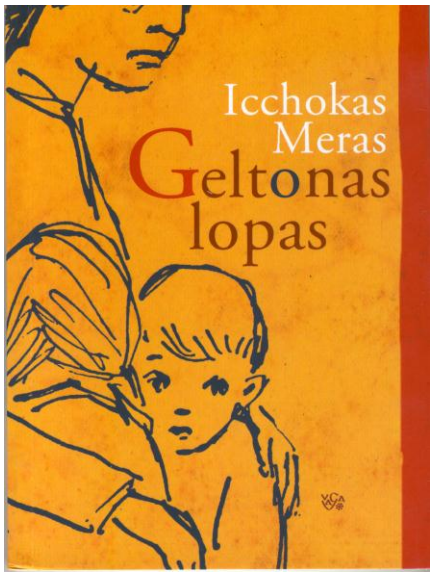

ŠALTINIS F

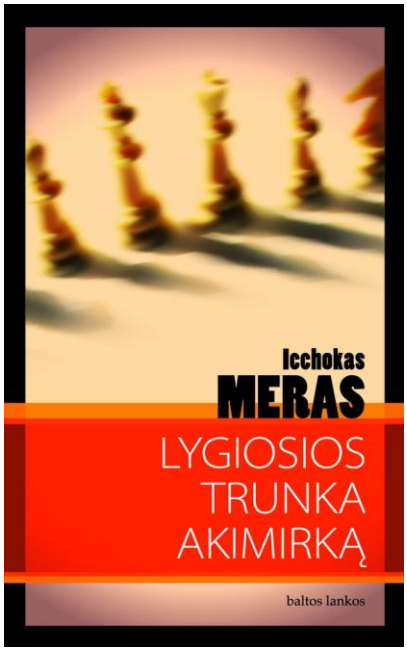

ŠALTINIS G

(http://trainfm.blogspot.com/2009/12/tautu-teisuoliai.html)

2 PRIEDO UŽDUOTYS

1. Kokiai temai nagrinėti skirti šaltiniai A, B, C, D, E, F, G?
2. Remdamiesi žiniomis paaiškinkite šaltinio A žodžius „Nepriklausomoj Lietuvoj“ ir „sovietinėj Lietuvoj“. Metų tikslumu nurodykite, nuo kada iki kada šie laikotarpiai truko.
3. Koks karas prasideda 1941 metų birželio 22 dieną?
4. Kokio įvykio, vykstančio Europoje, jis yra sudėtinė dalis?
5. Paaiškinkite šaltiniuose A ir B paryškintas sąvokas: okupavo (okupacija), getas, rudasis maras.
6. Remdamiesi žiniomis ir šaltiniu A, nusakykite, kas organizavo ir vykdė Holokaustą Lietuvoje?
7. Holokaustas Lietuvoje turėjo keletą savitų bruožų, kitokių nei Europoje. Remdamiesi paryškintu šaltinio A sakiniu įvardinkite vieną iš tų bruožų.
8. Paaiškinkite, kaip suprantate knygos, iš kurios pateiktas šaltinio B tekstas, pavadinimą „Ir be ginklo kariai“.
9. Kas sieja šaltinius C, D ir F? Savo atsakymą pagrįskite.
10. Kokį projektą 2004 metais inicijavo Icchokas Meras? Kaip šis projektas vadinasi? Kaip su Jūsų įvardintu projektu susijęs šaltinis G?

3 PRIEDAS

KLAUSIMAI stebint TV laidos „Menora“ (2007–09–23) epizodus. Atsiminimais apie žydų padėtį karo metais dalijasi Sara Ginaitė – Rubinson (Rubinsonienė), (DVD (www.issigelbejesvaikas.lt) „Išsigelbėjęs Lietuvos žydų vaikas pasakoja apie Šoa“ medžiaga):

1. Apie kokį Lietuvos istorijos laikotarpį pasakojama?
2. Apibūdinkite asmenį, kuris dalijasi savo prisiminimais.
3. Kaip apibūdinamas žydų gyvenimas Lietuvoje iki karo?
4. Apie kokį Lietuvoje karo metais veikusį getą pasakojama?
5. Kaip apibūdinamas gyvenimas gete?
6. Remdamiesi žiniomis ir stebėta filmo ištrauka apibūdinkite, kodėl Saros Ginaitės - Rubinson ir daugelio kitų žydų šeimas ištiko tokia baisi tragedija?
7. Kas vykdė akcijas Lietuvoje?
8. Koks Saros Ginaitės - Rubinson požiūris į lietuvius, prisidėjusius prie vykdomų akcijų?
9. Kas, liudininkės nuomone, kaltas dėl vykdomo žydų Holokausto Lietuvoje?
10. Apibūdinkite filme paminėtos organizacijos AKO vaidmenį (kokia tai organizacija, kas joje dalyvavo, kokie tikslai, ką nuveikė).
11. Kaip su šia organizacija susijusi Sara Ginaitė - Rubinson?
12. Paaiškinkite Saros Ginaitės - Rubinson išsakytą mintį: „Ne visi baltaraiščiai buvo žydšaudžiai, bet visi žydšaudžiai buvo baltaraiščiai“.
13. Koks požiūris į žmones, gelbėjusius žydus karo metais?

4 PRIEDAS. REMIANTIS ŠALTINIAIS IR ŽINIOMIS ATLIKTI UŽDUOTIS

ŠALTINIS A

„Michalinos kaimynai toje pačioje Kalnų gatvėje mane paėmė, bet neilgam, bijojo, kad kas nors neįskųstų, bijojo vokiečių ir baltaraiščių, bijojo, kad neįkalintų ar neužmuštų, ir perdavė mane greta gyvenusiems savo pažįstamiems, o šie netrukus – savo kaimynams, kol atsidūriau gatvėj, nes mane jau ruošėsi atiduoti valdžiai, - taip girdėjau juos šnekant. Nebebuvo kam mane perduoti, nes niekas manęs jau nebenorėjo slėpti.

Sėdėjau vakare Kalnų gatvėje prie tų žmonių namo slenksčio verkdamas, bijodamas į namus įeiti ir nežinodamas, kur dėtis, ir tuo metu pro šalį ėjo Juozas Dainauskas, man tada visai nepažįstamas

išgėręs vyriškis. Jis paklausė, ko verkiu, aš pasakiau, kad esu žydukas ir kad niekas nebenori manęs laikyti pas save, jau nori atiduoti valdžiai.
Jisai paklausė, ar turiu ką čia, ar norėčiau ką pasiimti, pasakiau, kad ne, neturiu, tada trenkė akmeniu į tų namų duris, paėmė mane už rankos, parsivedė namo, o ten pastūmė į savo žmonos Bronislavos Dainauskienės glėbį tardamas: še tau dar vieną vaiką.
Savų jie turėjo šešis: Veroniką, Petrą, Oną, Aleksą, Stefą ir Genę.
Taip tapau septintuoju vaiku Dainauskų namuose. <...>
Juozas Dainauskas išgelbėjo mane parsivedęs į savo namus iš gatvės“.

Icchokas Meras ir Janina Meraitė-Geršienė prisimena
DVD (www.issigelbejesvaikas.lt) „Išsigelbėjęs Lietuvos žydų vaikas pasakoja apie Šoa“-Išgelbėti žydų vaikai-Ekspozicijos dalyviai-Icchokas Meras ir Janina Meraitė-Geršienė

ŠALTINIS B
„Viskas yra loterija. Šachmatai – loterija, pasaulis – loterija, ir tavo gyvenimas – loterija. Šachmatų figūros medinės ir negyvos, bet jos panašios į žmones. Karalius yra tik vienas. Antrasis turi pasiduoti. Mes, arijai, - karaliai, kurie laimi. Man labai gaila, kad tu esi tas, kurs turi pasiduoti.“

„Lygiosios trunka akimirką“, Vilnius, 1968, pusl. 49.

ŠALTINIS C
„Bandydamas žvilgterėti į save iš šalies, matau greta savęs dvi moteris. Viena – Miriama Merienė, žydė. Ji pagimdė mane ir vedė, didžia motiniška meile apgobusi, per ankstyvąją vaikystę, kol kelią užstojo žvyrduobė. Kita – Bronė Dainauskienė, beraštė lietuvė moteris, šešių vaikų motina. Ji, apglėbusi mane abiem rankom, paslėpė nuo piktų akių, atplėšusi mane nuo žvyrduobės, pagimdė iš naujo septintuoju savo vaiku ir vedė paslapčiom tolyn gyvenimu iki ankstyvosios jaunystės“.

Tekstas iš knygos „Egzodo rašytojai. Autobiografijos. Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 1994, pusl. 503.

ŠALTINIS D
„Kelmė išmokė mane žvelgti į gyvenimą lietuvio akimis ir neužmiršti, kad esu žydas. Kelmė yra mano Lietuva ir mano Jeruzalė. <...> Kai rašau apie žydą, galvoju apie rusą, latvį ar čeką, o kai rašau knygą apie žydą ir lietuvį, galvoju apie žmogų“.

Tekstas iš knygos „Egzodo rašytojai. Autobiografijos. Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 1994, pusl. 503 - 504.

ŠALTINIS E

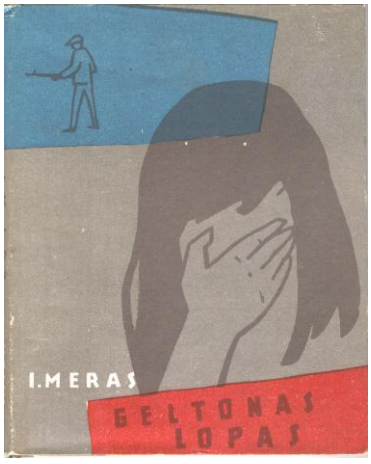

ŠALTINIS F

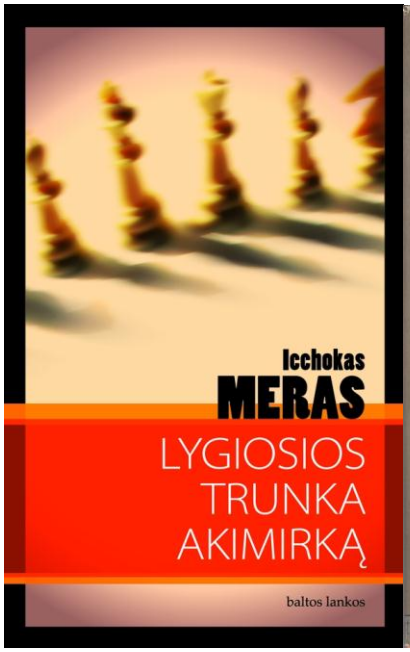
Icchokas
MERAS
LYGIOSIOS
TRUNKA
AKIMIRKĄ
baltos lankos

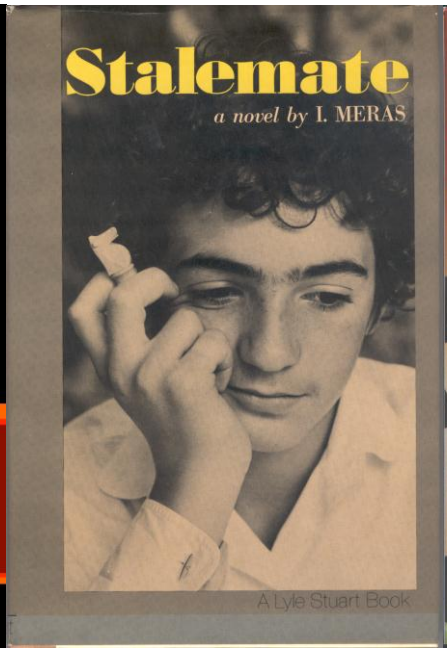
Stalemate
a novel by I. MERAS
A Lyle Stuart Book

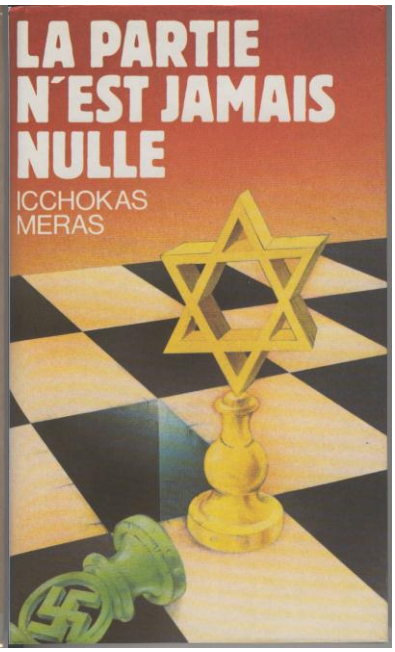
LA PARTIE
N'EST JAMAIS
NULLE
ICCHOKAS
MERAS

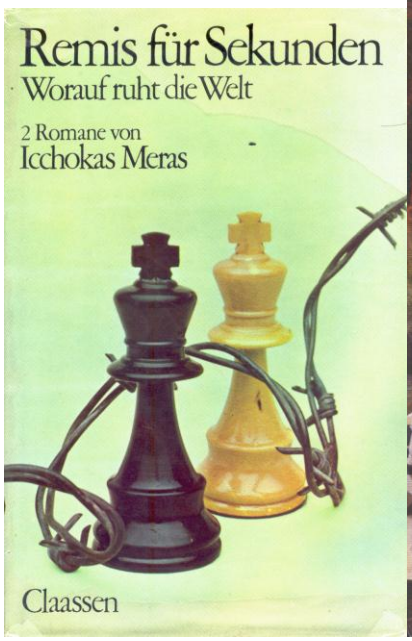
Remis für Sekunden
Worauf ruht die Welt
2 Romane von
Icchokas Meras
Claassen

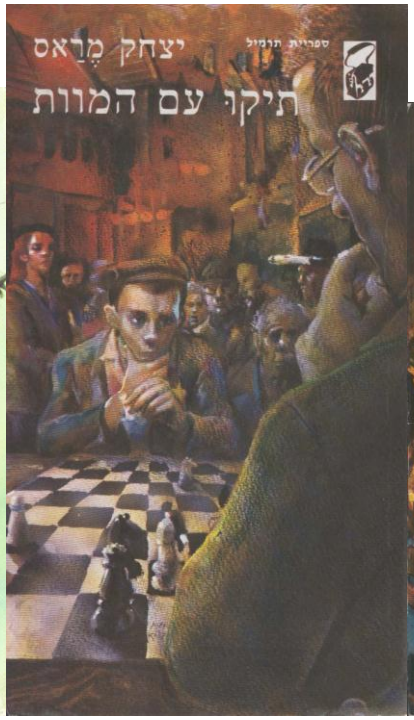
יצחק מֶרַאס
ספריית תרמיל
תיקו עם המוות

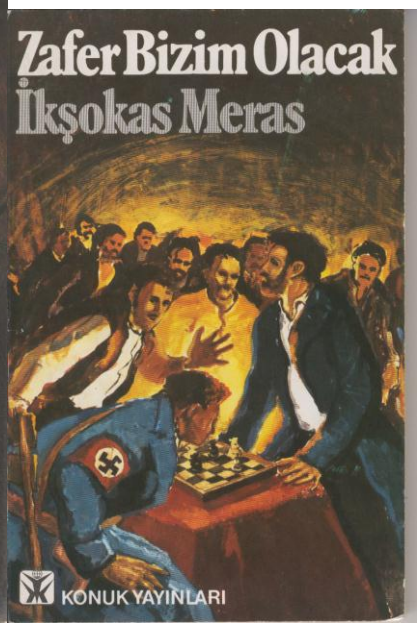
Zafer Bizim Olacak
İkşokas Meras
KONUK YAYINLARI

ŠALTINIS G

K.Bimbos skulptūra ,,Šachmatai”. Aikštė, kurioje ši skulptūra pastatyta

4 PRIEDO UŽDUOTYS

1. Kokiai bendrai temai nagrinėti skirti šaltiniai A, B, C?
2. Koks Lietuvos istorijos laikotarpis atsispindi šaltiniuose A ir B? Atsakymą pagrįskite.
3. Kaip vadinama politika (ideologija), išaukštinanti vieną naciją? Kaip ši politika atsiskleidžia šaltinyje B?
4. Kas sieja šaltinius A ir E? Atsakymą pagrįskite.
5. Kas sieja šaltinius B ir F? Atsakymą pagrįskite.
6. Perskaitę šaltinius C, D paaiškinkite, ką norėjo pasakyti šių eilučių autorius.
7. Kas pavaizduota šaltinyje G (puslapio kairėje)? Kam ji skirta?

8. Kas sieja šaltinius D, F, G? Atsakymą pagrįskite.
9. Kokiame mieste pastatyta skulptūra, matoma šaltinyje G? Gal žinote aikštės, kurioje ji stovi, pavadinimą?
10. Šaltinių A, B, C ir D autorius 2011 m. vasario 16 d. buvo iškilmingai pagerbtas Lietuvos Prezidentūroje. Įvardinkite šį autorių ir parašykite, už ką ir kaip šis žmogus buvo pagerbtas.
11. Kokie tai šaltiniai: pirminiai ar antriniai? Savo atsakymą pagrįskite.

Pamokų planus, aprašymus, priedus, užduotis parengė ir mokinių darbus pateikė
REDA SAKALAUSKIENĖ,
Kelmės J.Graičiūno gimnazijos istorijos mokytoja metodininkė

ISTORIJOS PAMOKA 4 (12) gimnazijos klasėje

Tema - HOLOKAUSTAS LIETUVOJE

Rekomendacijos
Dabartiniuose istorijos vadovėliuose šiai temai nagrinėti skirta per mažai dėmesio, dažniausiai apsiribojama sausa statistika: kada, kur ir kiek buvo iššudyta žydų.
Mažai dėmesio (arba visai jo neskiriama) moraliniams, humanistiniams, psichologiniams aspektams. Labiau įsigilinti į temą gali padėti projekto „Išsigelbėjęs Lietuvos žydų vaikas pasakoja apie Šoa“ medžiaga, kuri įrašyta ir kompaktiniame to paties pavadinimo diske. Kompaktiniame diske pateikta autentiška medžiaga: prisiminimai, interviu, šeimyninės ir to meto fotografijos.
Ankstesnėse pamokose mokiniai jau yra susipažinę su nacių rasine politika, Holokaustu okupuotose Europos šalyse.

Pamokų tikslai
Gilinti supratimą apie Holokaustą ir jo specifinius bruožus Lietuvoje.
Ugdyti vertybines nuostatas: toleranciją, atsakomybę ir kt.

Uždaviniai
Nagrinėdami įvairius istorinius šaltinius, mokiniai geriau suvoks Lietuvos žydų likimą Antrojo Pasaulinio karo metais.

Metodai
Darbas poromis.
Istorijos šaltinių nagrinėjimas.
Filmo ištraukos analizė.

Priemonės
Istorijos vadovėlis 12 klasei, II dalis. G.Kaselis, R.Kraujalis, St.Lukšys, A.Steikus, M.Tamošaitis.Vilnius, Baltos lankos, 2009.
DVD „Išsigelbėjęs Lietuvos žydų vaikas pasakoja apie Šoa“, www.issigelbejesvaikas.lt, Valstybinis Vilniaus Gaono žydų muziejus.
Padalomoji medžiaga: istorinių dokumentų ištraukos.
Multimedija

Veikla pamokoje
Mokytojas skaito prezidento A.Brazausko kalbos, pasakytos 1995 metų kovo 1 dieną Izraelio Knesete, ištrauką (šaltinis – Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarija):

„Gerbiamieji Kneseto nariai! Dėkoju už nuostabius įspūdžius, kuriuos aš patyriau čia - Izraelyje – Jeruzalėje, kuri man savo gatvelėmis taip primena Vilnių. Tačiau privalau atsakyti į klausimą, kuris, jaučiu, tvyro šioje salėje ir į kurį jūs laukiate atsakymo. Tai – ne tik formalus klausimas man, kaip Valstybės vadovui. Tai žmogiškas, o kartu ir sąžinės klausimas, kuris jaudina mane kaip pilietį tos šalies, kuriai atstovauju.
<...> Šimtų tūkstančių žydų, gyvenusių Lietuvoje, atminimas ir jų kančios neleidžia ramiai gyventi daugeliui dorų mano tėvynainių...
Kaip galėjo atsitikti, kad savo bendrapiliečių akivaizdoje, o nemažam jų skaičiui netgi tiesiogiai prisidedant prie nusikaltimų, Antrojo Pasaulinio karo metu žuvo, buvo ištremta, kalinama, apiplėšta ir paniekinta tūkstančiai Lietuvos žydų?
Žinoma, aš niekada nesutiksiu, kad kuri nors tauta būtų kolektyviai kaltinama. <...> Tačiau yra tautos moralė ir asmeninė pareiga suvokti tai, kas įvyko. Pagaliau, egzistuoja sąžinė ir gėda. Ir

mes, kurdami naują, atvirą pilietinę demokratinę Lietuvą, tiesiančią ranką pasaulio tautoms, šitą klausimą keliame patys sau.
Gerbiamieji žydų tautos atstovai, jeigu galėčiau, kreipčiausi tais žodžiais, kuriais jūs pradedate kiekvieną dieną ir vėliau kartojate - "Klausyk, Izraeli!" Šioje tribūnoje, kurioje yra stovėję daugelio pasaulio valstybių vadovai, pačioje jūsų istorijos ir valstybės širdyje, aš, Lietuvos prezidentas, lenkiu galvą prieš daugiau nei dviejų šimtų tūkstančių nužudytų Lietuvos žydų atminimą. Prašau jūsų atleidimo už tuos lietuvius, kurie negailestingai žudė žydus, juos šaudė, trėmė, plėšė".

Mokytojas pateikia komentarus iš interneto apie prezidento A.Brazausko žydų tautos atsiprašymą:

,,Niekas Brazausko neįpareigojo atsiprašyti, ir dar tautos vardu. Nors ne patys lietuviai, bet vokiečiai nusprendė nubausti žydus, nieko keisto, kad vienas kitas lietuvis našlaitis ar brolis pražudyto lietuvio dalyvavo priešiškose akcijose prieš baudėjus".

Mokytojas pateikia klausimą „Kas vyko Lietuvoje prieš septyniasdešimt metų, kad Prezidento atsiprašymas Izraelyje buvo priimtas šiltai, o Lietuvoje – su lavina kritikos?" ir skelbia pamokos temą ir pamokos tikslus.

Mokiniams išdalijama medžiaga, paruošta iš DVD,,Išsigelbėjęs Lietuvos žydų vaikas pasakoja apie Šoa" (www.issigelbejesvaikas.lt): Dr. Arūnas Bubnys ,,Holokausto Lietuvoje specifiniai bruožai". Mokiniai skaito ir atsako į pateiktus klausimus.

Dr. Arūnas Bubnys ,,Holokausto Lietuvoje specifiniai bruožai":
Žydų genocidui Lietuvoje būdingi tam tikri savitumai. Antai, kitose nacių Vokietijos okupuotose šalyse, ypač Vakarų Europoje, žydų persekiojimas vyko laipsniškai, keliais etapais. Lietuvoje žydų žudynės prasidėjo jau pirmomis karo ir nacių okupacijos dienomis. Užimtuose Vakarų ir Vidurio Europos kraštuose iš pradžių buvo apribojamos žydų pilietinės teisės, vėliau jie buvo perkeliami į getus ir tik paskui prasidėdavo fizinis jų naikinimas. Kiekvienas etapas trukdavo 1-2 metus. Visiškas žydų sunaikinimas buvo ilgesnio proceso galutinis etapas. Lietuvoje aiškios ribos tarp minėtų etapų nebuvo. Praktiškai vienu metu būdavo vykdoma ir žydų teisinė diskriminacija, ir getų steigimas, ir fizinis naikinimas. Vakarų Europos žydai dažniausiai buvo žudomi ne savo tėvynėje, bet Vokietijos ir okupuotos Lenkijos teritorijoje esančiose koncentracijos stovyklose. Dauguma gi Lietuvos žydų buvo sušaudyti netoli savo gimtųjų vietų. Į Lietuvą taip pat buvo vežami Austrijos, Vokietijos, Čekoslovakijos ir Prancūzijos žydai.
Kodėl Lietuvoje taip greitai ir intensyviai buvo pradėtos masinės žydų žudynės? Žydų genocidas (holokaustas) buvo siejamas su Trečiojo reicho vadovybės planais kolonizuoti ir germanizuoti Baltijos kraštus. Pagal nacių rasinę politiką visi žydai, kaip didžiausi arijų rasės priešai, turėjo būti totaliai išnaikinti. Kadangi Lietuva ribojosi su Vokietija, o Lietuva po karo turėjo tapti vokiečių kolonizuojama erdve, Lietuvos žydai privalėjo būti nedelsiant iššudyti, - t.y., strategiškai svarbi teritorija privalėjo būti, nacių supratimu, išvalyta nuo nepageidautinų elementų ir paruošta kolonizacijai. Be to, nacių Vokietija, siekdama užtikrinti fronto saugumą, siekė kuo greičiau išnaikinti žydus, kurie, jų supratimu, buvo svarbiausias užnugario neramumų ir nepasitenkinimo okupacine valdžia šaltinis. Tai irgi paskatino nacius kuo greičiau išnaikinti Lietuvos žydus.
Kitas specifinis holokausto Lietuvoje bruožas yra tas, kad į holokausto vykdymą naciams pavyko įtraukti reliatyviai didelį lietuviškos administracijos įstaigų ir vietos gyventojų skaičių. Šį faktą iš dalies galima paaiškinti tuo, kad skirtingai nuo Vakarų ir Vidurio Europos šalių, Lietuva iš pradžių patyrė sovietų ir tik paskui – nacių okupaciją. Sovietų okupacijos metu patirtos skriaudos nemažą lietuvių visuomenės dalį padarė bolševizmo priešais ir Vokietijos šalininkais. Su nacių-sovietų karu buvo siejamos sovietų okupacijos pašalinimo ir Lietuvos valstybės atkūrimo viltys. Nacių ir antisovietinio lietuvių pogrindžio antisemitinė propaganda dar labiau išpopuliarino antižydiškas nuotaikas ir stereotipus (,,bolševizmas – žydų valdžia" ir pan.). Dėl to Hitlerio politika Lietuvoje (taip pat ir žydų atžvilgiu) sulaukė didesnio pritarimo, negu Vakarų Europos šalyse. Žydai eilinį

kartą savo istorijoje tapo patogiu kerštо ir puolimo objektu, savotišku atpirkimo ožiu už lietuvių tautos patirtas nelaimes. Šie faktoriai labai sustiprino žydų katastrofos mastus bei palengvino naciams įgyvendinti genocido politiką Lietuvoje. Nužudytų žydų procentas Lietuvoje (apie 90-95 %) buvo bene pats didžiausias iš visų Vokietijos okupuotų kraštų. Nors holokaustas buvo nacių suorganizuotas ir inicijuotas, tačiau be aktyvaus dalies lietuviškos administracijos ir vietos gyventojų talkininkavimo jis nebūtų taip sparčiai ir intensyviai įgyvendintas. Nacionalistiškai mąstanti lietuviška administracija buvo suinteresuota žydų, kaip įsivaizduojamo lietuvių priešo ir potencialaus konkurento, likvidavimu ir dėl to ne tik kad nesipriešino, bet iš esmės parėmė nacių vykdomą holokausto politiką.

Klausimai darbui su tekstu:
1. Išskirkite keturis specifinius Holokausto Lietuvoje bruožus ir juos apibūdinkite.
2. Nurodykite bent du faktorius, lėmusius specifinius Lietuvos Holokausto bruožus.
3. Kaip straipsnio autorius aiškina faktą, kad į Holokausto vykdymą naciams pavyko įtraukti lietuvius?
4. Remdamiesi straipsniu ir žiniomis (iš temos ,,Nacių valdymas okupuotuose kraštuose“), palyginkite Suomijos ir lietuviškos administracijos pažiūrį į žydus. Pasvarstykite, kas lėmė šiuos požiūrius.

Aptarus mokinių pateiktus atsakymus, mokytojas parodo istorinių įvykių kroniką, pateiktą DVD ,,Išsigelbėjęs Lietuvos žydų vaikas pasakoja apie Šoa“ (www.issigelbejesvaikas.lt). Išskiriami trys laikotarpiai:

1941m. birželis – 1941m. lapkritis.
Pirmasis žydų Lietuvoje genocido laikotarpis. Šis laikotarpis laikomas pačiu baisiausiu ir tragiškiausiu genocido tarpsniu, kurio metu buvo nužudyta 80 procentų tuo metu Lietuvoje gyvenusių žydų.

1941m. gruodis – 1943 metai.
Antrasis žydų genocido Lietuvoje laikotarpis. Stabilizacijos laikotarpis, kurio metu masinės žydų žudynės nebuvo vykdomos. Nacių pastangos buvo nukreiptos į maksimalų žydų darbo jėgos išnaudojimą Vokietijos karo ekonomikos interesams.

1943 m. balandis – 1944 m. liepa.
Trečiasis žydų genocido Lietuvoje laikotarpis. Nacių administracija nusprendė pradėti getų likvidavimą. Atnaujinamos masinės žydų žudynės.

Rodoma dokumentinio filmo ,,Saulėlydis Lietuvoje“ IV dalis.

Klausimai, pateikti mokiniams prieš filmo peržiūrą:
1. Kokius du karus įvardija filmo autoriai?
2. Kokie buvo nacistų propagandos ypatumai?
3. Kas buvo vadinami ,,baltaraiščiais“?
4 Kaip pasireiškė antisemitizmas viešajame gyvenime?
5. Kokie draudimai galiojo žydams nacių okupacijos metais?
6. Kokias išvadas galima padaryti iš Jagerio ataskaitos?
7. Kodėl lietuviai bijojo slėpti žydus?
8. Kiek Lietuvoje yra žydų masinių kapavičių?

Po dokumentinio filmo aptarimo demonstruojama medžiaga ,,Apdovanotieji žydų gelbėtojai“ iš DVD ,,Išsigelbėjęs Lietuvos žydų vaikas pasakoja apie Šoa“ (www.issigelbejesvaikas.lt).

Namų darbų skyrimas (individualios užduotys pasirinktinai):
1.Perskaičius vadovėlio temą ,,Lietuva nacių okupacijos metais“ atlikti pateiktas užduotis.
2.Pažiūrėti TV laidos ,,Menora“ 1999-01-30 ištrauką (DVD ,,Išsigelbėjęs Lietuvos žydų vaikas pasakoja apie Šoa“, www.issigelbejesvaikas.lt) ir pateikti A.Štromo, A.Bukonto, I.Mero nuomonę apie Holokaustą.
3.Pažiūrėti TV laidos ,,Menora“ 1999-01-30 ištrauką (DVD ,,Išsigelbėjęs Lietuvos žydų vaikas pasakoja apie Šoa“, www.issigelbejesvaikas.lt) ir pateikti V.Ališausko, M.Martinaičio ir kt. mintis apie žydų tautos tragediją.

Apibendrinimas
Kiekvienas turime suvokti šią tragišką patirtį, kad ateityje nieko panašaus negalėtų atsitikti. Ir visai nesvarbu, kad mes ar mūsų artimieji neprisidėjo prie Holokausto. Svarbu, kad suvoktume, jog reikia gerbti kiekvieną žmogų, kad ir kas jis būtų. Tada niekad netapsime žaisliukais kieno nors rankose ir jausimės bent jau morališkai atsakingi už tai, kas vyko, vyksta ir vyks mūsų krašte ir pasaulyje.

PRIEDAI pamokoms HOLOKAUSTAS LIETUVOJE 4 (12) gimnazijos klasėje

1PRIEDAS.
IŠNAGRINĖJUS ŠALTINIUS, ATLIKTI UŽDUOTIS, ATSAKYTI Į KLAUSIMUS

ŠALTINIS A
Baltijos kraštus kontroliavo ,,A“ grupės būriai, kuriems vadovavo brigadenfiureris V.Štalekeris (Stahlecker). Birželio 18 d., t.y., dar karo išvakarėse, ypatingosios paskirties dalinių vadai gavo žodinį H.Himlerio nurodymą naikinti užimtoje SSRS teritorijoje minėtų kategorijų asmenis. Vos prasidėjus karui, birželio 24 d. Saugumo policijos ir SD operatyvinės ,,A“ grupės vadas V.Štalekeris įsakė Karaliaučiaus ir Tilžės gestapininkams žudyti žydus <...> bei komunistus užimtoje Lietuvos teritorijoje.
Birželio 25 d. su pirmuoju ,,A“ grupės būriu atvykęs į Kauną ir užmezgęs ryšį su Klimaičio partizanų būriu, V.Štalekeris surengė pirmąjį pogromą. Naktį Senamiestyje ir Vilijampolėje buvo nužudyta šimtai žmonių, sudeginta keliasdešimt namų.
Partizanų grupės vadui Klimaičiui pasisekė remiantis į Kauną pasiųstos mažos pirmosios komandos nurodymais įvykdyti pogromą taip, kad neiškiltų į viešumą kokia nors vokiečių užduotis arba vokiečių iniciatyva.

L.Truska, Lietuva 1938-1953 m., Kaunas, Šviesa, 1995.

ŠALTINIS B
Lietuvių policininkas su svastika ant rankovės veda žydų grupę. Vilnius, 1941 m. liepos 1 d.
(http://www.anarchija.lt/politika/12907-holokaustas-lietuvoje-nuo-lietukio-garazo-iki-paneriu-archyvines-nuotraukos.html)

ŠALTINIS C
Vilniaus apygardos komisaro H.Volfo raštas:
Slapta
Liečia: Žydų įgyvendinimą getuose.
Jei kur apskričių miestuose, miesteliuose arba kaimuose žydai dar nėra įgyvendinti į getus, kuo skubiausiai turi būti visi žydai sugabenti į getus, įrengtus miestų arba kaimų dalyse, atitinkamai aptverti tvora ir spygliuota viela. Getus turi saugoti lietuvių pagalbinė policija. <...> Žydams amatininkams vokiečių Polizmeisteris išduoda laikinus pažymėjimus, kad žydai galėtų eiti į darbus.

Bubnys A. Vokiečių okupuota Lietuva (1941-1945). Vilnius,1998.

1 PRIEDO UŽDUOTYS

1. Koks Lietuvos istorijos laikotarpis atsispindi šaltiniuose?
2. Kurių metų įvykiai aprašyti šaltiniuose? Prieš ką buvo nukreipti pogromai?
3. Kodėl buvo siekiama nuslėpti vokiečių iniciatyvą, aprašytą šaltinyje A? Kokios buvo pasekmės?
4. Šaltinyje A teigiama, kad buvo susisiekiama su Klimaičio būrio partizanais. Remdamiesi žiniomis, pasakykite, kaip jie buvo vadinami žmonių ir kodėl?
5. Remdamiesi šaltiniu B pasakykite, pagal kokį skiriamą požymį galima spręsti apie vedamų žmonių tautybę?
6. Kurį šaltinį ir kaip iliustruoja šaltinis B?
7. Remdamiesi žiniomis ir šaltiniu C, paaiškinkite geto sąvoką.
8. Kodėl vokiečių okupacinė valdžia steigė getus?
9. Pagalvokite, kodėl C šaltinio dokumentas yra su grifu „slapta“.

2 PRIEDAS. IŠNAGRINĖJUS ŠALTINIUS, ATLIKTI UŽDUOTIS, ATSAKYTI Į KLAUSIMUS

ŠALTINIS A (A. Kasperavičius, E. Manelis, A. Sindaravičius. Dokumentų rinkinys XX amžius.Vilnius:Kronta, 2002, pusl.168-169)
Slaptai
Reichskomisaras Ostlando reikalams - Reichsministrui okupuotoms Rytų sritims
Priede pranešu apie numatytas laikinąsias direktyvas dėl elgimosi su žydais Ostlando reichskomisariate.<...>
IV. Generaliniai komisarai įsako vykdyti šias priemones:
a) Žydams įvesti būtinąją registraciją, užrašant pavardę, lytį, amžių ir gyvenamąją vietą. <...>
b) Įsakyti, kad žydas kairėje krūtinės pusėje ir nugaros viduryje nešiotų visada matomą geltoną šešiakampę žvaigždę, ne mažesnę kaip 10 cm diametro;
c) Žydams reikia uždrausti:
1) keisti gyvenamąją vietą ir butą be apygardos (miesto) komisaro leidimo;
2) naudotis šaligatviais, visuomeninėmis susisiekimo priemonėmis (pvz., tramvajumi, geležinkeliu);
3) naudotis visuomeninėmis įstaigomis ir institucijomis, besirūpinančiomis gyventojų poilsiu (pvz., kurortais, paplūdimiais, parkais, sodais);
4) lankyti teatrus, kinus, bibliotekas, muziejus;
5) lankyti visų rūšių mokyklas;
6) turėti automobilius ir radijo aparatus;
7) skersti gyvulius. <...>
e) Žydams uždrausti šių profesijų darbą:
1) dirbti advokatu, notaru ar juriskonsulu;
2) verstis bankininkyste;
3) būti atstovu, agentu ar tarpininku;
4) verstis prekyba, turėti žemės;
5) valkatauti. <...>
Žydų gyventojų turtą reikia konfiskuoti ir užtikrinti jo apsaugą. <...>

ŠALTINIS B (http://www.anarchija.lt/politika/12907-holokaustas-lietuvoje-nuo-lietukio-garazo-iki-paneriu-archyvines-nuotraukos.html)

Žydų suėmimai

ŠALTINIS C (A. Kasperavičius, E. Manelis, A. Sindaravičius. Dokumentų rinkinys XX amžius. Vilnius:Kronta, 2002, psl.182-183)

1941 m. birželio 22 d. Lietuvių aktyvistų fronto atsišaukimas

Broliai ir seserys lietuviai!
<…> Atėjo lemiama galutinio su žydais atsiskaitymo valanda. Lietuva turi būti išvaduota ne tik nuo azijatų bolševikų vergijos, bet ir nuo ilgamečio žydijos jungo. Lietuvių aktyvistų frontas visos lietuvių tautos vardu kuo iškilmingiausiai pareiškia:
<...>
1. Senoji Vytauto Didžiojo laikais suteikta Lietuvoje prieglaudos teisė žydams yra visiškai ir galutinai atšaukiama.
2. Kiekvienas be išimties Lietuvos žydas šiuo yra įsakmiai įspėjamas nieko nedelsiant apleisti Lietuvos žemę.
3. Visi tie žydai, kurie išskirtinai pasižymėjo Lietuvos valstybės išdavimo ir lietuvių tautiečių persekiojimo, kankinimo ar skriaudimo veiksmais, atskirai bus traukiami atsakomybėn ir užpelno tinkamą bausmę. Jei paaiškėtų, kad lemiamą atsiskaitymo ir Lietuvos atgimimo valandą ypatingai nusikaltusieji žydai randa galimumą slaptomis kur pasprukti, visų dorųjų lietuvių bus pareiga imtis nuosavų priemonių tokiems žydams sulaikyti ir, svarbiam atvejui esant, bausmei įvykdyti.

ŠALTINIS D

Žūvančiųjų gelbėjimo kryžius

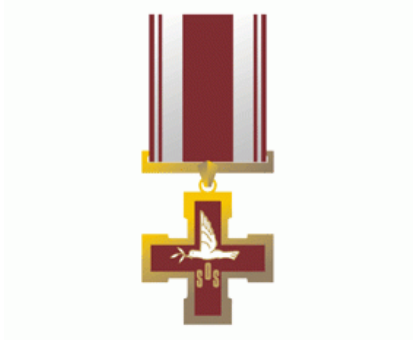

2 PRIEDO UŽDUOTYS

1. Koks Lietuvos istorijos laikotarpis atsispindi A, B, C šaltiniuose?
2. Kuris iš A, B, C šaltinių yra kitų šaltinių priežastis? Atsakymą paaiškinkite.
3. Paaiškinkite A šaltinyje paminėtą sąvoką *Ostlandas.*
4. Perskaitę A šaltinio informaciją pagalvokite, kokia profesinė veikla buvo žydams leidžiama.
5. Pasamprotaukite, kodėl žydų tautybės žmonėms buvo draudžiama naudotis šaligatviais, visuomeninėmis susisiekimo priemonėmis.
6. Kaip buvo vadinami B šaltinyje žydus suimantys žmonės? Atsakykite pasinaudodami nuotraukos informacija.
7. Atsakykite, kokie LAF'o vadovybės suformuoti stereotipai atsispindi šaltinyje C?
8. Remdamiesi žiniomis nurodykite, kokių pasekmių turėjo C šaltinio kreipimasis.
9. Už kokius nuopelnus įteikiamas apdovanojimas, matomas šaltinyje D? Kaip jis susijęs su šaltiniuose nagrinėjama tema?
10. Pasidomėkite, ar yra jūsų krašto žmonių, apdovanotų Žūvančiųjų gelbėjimo kryžiumi (naudokitės DVD ,,Išsigelbėjęs Lietuvos žydų vaikas pasakoja apie Šoa", www.issigelbejesvaikas.lt medžiaga).

Pamokos planus, aprašymus, priedus, užduotis parengė
RIMA SERVIENĖ,
Kelmės J.Graičiūno gimnazijos istorijos mokytoja metodininkė

PILIETIŠKUMO UGDYMO PAMOKŲ IDĖJOS

PAMOKŲ CIKLAS
Rasinė, tautinė ir religinė tolerancija. Tolerancijos tradicijos Lietuvoje. Netolerancijos apraiškos visuomenėje, netolerancijos žadinamų konfliktų priežastys ir pasekmės. Pilietinės drąsos ir pilietinio pasipriešinimo pavyzdžiai

Rekomendacijos. Tikslai ir uždaviniai
Pamokų ciklui skiriamos 2-4 pamokos.
Mokiniai, nagrinėdami savo krašto visuomeninius santykius, istorinius įvykius, suvoks visoje Lietuvoje vyravusias religinės, tautinės tolerancijos tradicijas, kritiškai vertins Antrojo Pasaulinio karo metu vykdytą Lietuvos piliečių žydų genocidą, suvoks netolerancijos pasekmes visuomenei, kritiškai vertins prievartą.
Mokiniai atpažins, nagrinės rasinės, tautinės, religinės tolerancijos ir netolerancijos atvejus, išsiaiškins Holokausto priežastis ir pasekmes visuomenei.
Remdamiesi įvairiais informacijos šaltiniais, nagrinės aktualias vietos, nacionalines ir globalias problemas, klausimus ir įvykius, analizuos ir kritiškai vertins informaciją, jos šaltinių patikimumą.
Mokiniai išsiaiškins ir supras, kodėl su netolerancijos apraiškomis nesitaikstoma demokratinėje valstybėje.

Ugdomos nuostatos
gerbti kitas tautas ir kultūras, jų įvairovę; siekti geriau pažinti kitas kultūras ir jomis domėtis; jausti atsakomybę už Lietuvoje gyvenančių tautų gerovę.

Šaltiniai
DVD „Išsigelbėjęs Lietuvos žydų vaikas pasakoja apie Šoa“, www.issigelbejesvaikas.lt, Valstybinis Vilniaus Gaono žydų muziejus.
„Gyvybę ir duoną nešančios rankos“, IV knyga, Valstybinis Vilniaus Gaono žydų muziejus, Vilnius, 2009.
Projekto „Dingęs miestas“ medžiaga (interneto tinklalapis apie Kelmės krašto istoriją, projekto autorius istorijos mokytojas E.Ūksas).
www.jmuseum.lt
DVD „Žydų bendruomenės gyvenimo pėdsakai Kelmės krašte“. Bendras Kelmės krašto muziejaus ir Kelmės J.Graičiūno gimnazijos projektas.
Interneto tinklalapiai, spauda.

Rekomenduojama veikla
Apsilankyti Kelmės (savo krašto) krašto muziejuje.
Apsilankyti Valstybinio Vilniaus Gaono žydų muziejaus Tolerancijos centre.
Tvarkyti Holokausto aukų kapines.
Rengti savo mokykloje Lietuvos žydų genocido aukų atminties dienos minėjimą.
Organizuoti susitikimą su žydų gelbėtojais, jų giminaičiais.

Pirmoji pilietiškumo ugdymo pamoka 2 (10) gimnazijos klasėje

PAMOKOS TEMA
Kultūrų įvairovė. Tautinė ir religinė tolerancija. Tolerancijos tradicijos Lietuvoje. Kelmė (mano gimtasis miestas) prieš Antrąjį Pasaulinį karą ir jo metu. Pilietinės drąsos ir pilietinio pasipriešinimo pavyzdžiai

Pamokos tikslai
Suvokti, kad iki Antrojo Pasaulinio karo Kelmėje – kaip ir kituose tokio tipo Lietuvos miesteliuose – vyravo tautinė ir religinė tolerancija. Nepaisant tautybės, išpažįstamos religijos buvo aišku, kad visi gyventojai yra Lietuvos piliečiai.

Veikla pamokoje.
Į pamoką buvo pakviestas senas kelmiškis, žurnalistas. Jis papasakojo apie prieškario Kelmę: miestelyje gyveno dvi didelės tautinės bendruomenės – lietuviai ir žydai. Kaip geri amatininkai garsėjo vokiečių bendruomenės nariai, netoli Kelmės gyveno rusai, keliuose kaimuose – rusai sentikiai. Kelmėje buvo katalikų, liuteronų (šie maldos namai veikia dabar) bažnyčios, dvi sinagogos, žydų teologinė mokykla. Šalia Kelmės, kaime, veikė cerkvė.

Mokiniams pasakota apie miestelio gyventojų tarpusavio santykius – nepaisant pasitaikančių nesusipratimų, kurie būdingi bet kuriai žmonių bendruomenei, visi sugyveno, visiems užteko vietos ir veiklos.

Svečio pasakojimą papildė istorijos mokytojo E.Ūkso parengto internetinio projekto „Dingęs miestas“ (virtualus muziejus) medžiaga, dokumentai, nuotraukos.
Pamokos metu prisimenama, pakartojama, kas yra „rusai sentikiai“, „sinagoga“, „rabinas“, „cerkvė“.

Diskutuojant, remiantis žiniomis iš istorijos ieškoma atsakymų į klausimus:
1. Ką rodė maldos namų įvairovė miestelyje?
2. Kaip pasikeitė Kelmė, Lietuvą okupavus fašistinei Vokietijai?

Mokinių žinias apie okupantų valdžioje atsidūrusią Kelmę faktais papildo pamokos svečias.

Stebima ir klausomasi medžiagos iš DVD „Išsigelbėjęs Lietuvos žydų vaikas pasakoja apie Šoa“ (www.issigelbejesvaikas.lt):

1. Rašytojo Icchoko Mero liudijimas apie jo išgelbėjimą.
2. Pateikiamas Pasaulio Tautų Teisuolių iš Kelmės krašto sąrašas, atkreipiamas dėmesys į gelbėtojų socialinę padėtį ir kt.
3. Icchoko Mero tekstas „Apie didvyriškumą“.

Rekomendacija
Pamoką galima skirti į dvi: pirmojoje pamokoje kalbama apie miestelį (Lietuvą) iki Antrojo Pasaulinio karo, antrojoje – karo metu.

Antroji pilietiškumo ugdymo pamoka 2 (10) gimnazijos klasėje

PAMOKOS TEMA
Netolerancijos apraiškos visuomenėje.
Netolerancijos žadinamų konfliktų priežastys ir pasekmės.
Stereotipai.
Demokratinė valstybė – tolerantiška visuomenė

Veikla pamokoje
Diskusija apie tai, kokia yra riba tarp netolerancijos ir nusikaltimo. Mokiniai diskutuoja remdamiesi žiniomis iš istorijos (Hitlerio atėjimas į valdžią ir kt.)

Pasirinkto straipsnio ar straipsnių apie Holokaustą, antisemitizmą, pilietinę ir žmogiškąją atsakomybę ištraukų bei jų komentarų internete aptarimas. Siūlomi K.Sabaliauskaitės, V.Plečkaičio, A.Bielskio straipsniai.

Interneto komentarus galima pateikti skaidrėse. Mokiniai, padedami mokytojo, skirsto interneto komentarus į tolerantiškus, netolerantiškus, antisemitinius, nusikalstamus.

Klausimai diskusijai:
1. Kaip šie interneto komentarai apibūdina šiandienos Lietuvos visuomenę?
2. Ką galėtumėte atsakyti netolerantiškų, antisemitinių komentarų autoriams, remdamiesi žiniomis iš istorijos, DVD „Išsigelbėjęs Lietuvos žydų vaikas pasakoja apie Šoa“ (www.issigelbejesvaikas.lt) medžiaga?
3. Kaip netolerancijos apraiškas, antisemitizmą vertina visuomenės, kultūros, meno veikėjai? Į šį klausimą ras atsakymus stebėdami TV laidas „Menora“ ar jų ištraukas (DVD „Išsigelbėjęs Lietuvos žydų vaikas pasakoja apie Šoa“ (www.issigelbejesvaikas.lt) medžiaga).

Namų darbams
Pasiruošti diskusijai „Teigiami ir neigiami nacionalizmo bruožai“.

Pamokų aprašymus parengė EGIDIJUS ŪKSAS,
Kelmės J.Graičiūno gimnazijos vyresnysis istorijos mokytojas
ir ŽIVILĖ KLIMIENĖ,
Kelmės J.Graičiūno gimnazijos lietuvių kalbos mokytoja metodininkė

ETIKOS PAMOKŲ IDĖJOS

1 (9) gimnazijos klasė

Pamokų ciklas SOCIALINIAI SANTYKIAI: „AŠ – MES“
Pamokos tema - TOLERANCIJA

Tikslai ir uždaviniai
Suvokti tolerancijos reikšmę; gebėti toleruoti Kitą, jo nuomonę, pasirinkimus; jeigu reikia, nebijoti Kitokiam padėti.

Veikla pamokoje
Mokytoja kartu su mokiniais diskutuodami išsiaiškina žodžio „tolerancija“ reikšmę. Kalbama apie tai, kada ir kodėl buvo paskelbta Tarptautinė tolerancijos diena, mokiniai susipažįsta su vadovėlio (L. Jekentaitė, R. Sabaliauskaitė „Žmogus tarp žmonių“ 165 - 168 pusl.) medžiaga apie tolerancijos tradiciją Lietuvoje XVI a. antrosios pusėje - XIX a.
Pripažįstama, kad lietuvių tauta buvo atvira tolerancijos idėjoms, taikiai sugyveno su įvairiomis tautomis, tame tarpe ir žydais. Deja, taip buvo iki Antrojo Pasaulinio karo.
Mokiniai kartu su mokytoja prisimena jau žinomą iš istorijos medžiagą: karo žiaurumus, Holokaustą. Kalbama apie tai, kaip naciai elgėsi su žydais, kad ir tada atsirado gerų, tolerantiškų žmonių, kurie gelbėjo pasmerktuosius mirti.
Mokytoja pristato DVD „Išsigelbėjęs Lietuvos žydų vaikas pasakoja apie Šoa“ (arba www.issigelbejesvaikas.lt): „Žydų gelbėtojai“ - „Apdovanotieji“ - „Pavardės, kurias turi žinoti visi“ - „Už pagalbą – kalėjimas, mirtis.“

Refleksija
Aptariamos netolerancijos ir tolerancijos apraiškos šiandienos Lietuvos gyvenime (L. Jekentaitė, R. Sabaliauskaitė „Žmogus tarp žmonių“ 168 -170 pusl., interneto komentarai).

2 (10) gimnazijos klasė

Pamokų ciklas SOCIALINIAI SANTYKIAI: „AŠ – MES“
Pamokos tema RASIZMAS. ANTISEMITIZMAS. HOLOKAUSTAS

Tikslai ir uždaviniai
Gebėti analizuoti tautinius ir rasinius skirtumus, nesutarimų priežastis ir demokratiškai spręsti problemas; apmąstyti nesantaikos ir neapykantos priežastis, istorinius tautų santykius; suvokti Holokausto padarinius, kritiškai vertinti prievartos naudojimą.

Veikla pamokoje
Mokytoja ir mokiniai diskutuoja, aiškinasi, kas jiems yra žinoma šia tema, kaip mokiniai supranta žodžius „rasizmas“, „holokaustas“, „antisemitizmas“, kalbamasi apie žydų gyvenimą Europoje VIII - XIV a., apie jų gyvenimą Lietuvoje ir Lenkijoje nuo XIV a. iki XX a., apie genocidą.
Remiamasi medžiaga iš etikos vadovėlių L. Jekentaitė, R. Sabaliauskaitė „Žmogus tarp žmonių“ (155-160 pusl.), Joe Jenkens „Šių laikų dorovinės problemos“ (234-242 pusl.), iš knygos-žinyno „Pasaulio religijos“, iš interneto.
Kalbant apie Holokaustą Lietuvoje, mokytoja supažindina su DVD „Išsigelbėjęs Lietuvos žydų vaikas pasakoja apie Šoa“ medžiaga (arba www.issigelbejesvaikas.lt): „Istorinis kontekstas“ - „Holokaustas Lietuvoje“ - „Holokausto specifiniai bruožai“ - „Karlo Jagerio raportas“ - „Istorinių įvykių kronika“ - „Getai“ (nuotraukos).

2 (10) gimnazijos klasė

Pamokų ciklas SOCIALINIAI SANTYKIAI: „AŠ – MES“
Pamokos tema KARAS IR TAIKA. NEPRIEVARTINIS PASIPRIEŠINIMAS

Tikslai ir uždaviniai
apmąstyti nesantaikos ir neapykantos priežastis, numatyti padarinius; analizuoti istorinius tautų santykius; suvokti Holokausto, karų, nusikaltimų padarinius; kritiškai vertinti prievartos naudojimą; suvokti neprievartinį pasipriešinimą.

Veikla pamokoje
Pamoka skirta filmo „Saulėlydis Lietuvoje“ IV dalies peržiūrai ir aptarimui. Filmas yra DVD „Išsigelbėjęs Lietuvos žydų vaikas pasakoja apie Šoa“ (arba www.issigelbejesvaikas.lt) dalyje „Istorinis kontekstas“.

Refleksija
Po peržiūros kalbamasi apie jausmus, kuriuos sukėlė filmas, apie karus, jų pasekmes, apie neprievartinį pasipriešinimą, apie žmogaus pasirinkimą ir atsakomybę katastrofų metu.
Remiamasi ir medžiaga iš interneto, iš vadovėlių L. Jekentaitė, R. Sabaliauskaitė „Žmogus tarp žmonių“ (161–164 pusl.), Joe Jenkens „Šių laikų dorovinės problemos“ (267-283 pusl.).

3 (11) gimnazijos klasė

Pamokos tema GYVENIMO PRASMĖ

Tikslai ir uždaviniai
Gebėti analizuoti savo galimybes čia ir dabar, numatyti savo gyvenimo prioritetus; gebėti analizuoti skirtingus gyvenimo sampratų pasaulėžiūros pagrindus.

Veikla pamokoje
Diskusija apie gyvenimo prasmę, remiantis klausimais iš filosofinės etikos pratybų sąsiuvinio ir klausimais iš vadovėlio J. Baranova „Filosofinė etika: prasmė ir laisvė“ (60 pusl.).

Skaitomas Sigito Parulskio eilėraštis „Skylės“.

Medžiagos iš DVD „Išsigelbėjęs Lietuvos žydų vaikas pasakoja apie Šoa“ (arba www.issigelbejesvaikas.lt) peržiūra: „Nužudyti vaikai“ - „Vaikai, kurių vardai žūties vieta žinomi“ - „Vaikai, kurių vardai ir likimai nežinomi“ ir „Išgelbėti žydų vaikai“ (mūsų kraštiečių, dabar gyvenančių Izraelyje, Icchoko Mero ir Janinos Meraitės, Doros Šapiros–Nidel prisiminimai).

Po peržiūros – klausimas naujai diskusijai: „Kaip susieti matytą medžiagą su tema „Gyvenimo prasmė“?

Refleksija
Atsakymų būta įvairių (beprasmės suaugusių žydų ir vaikų mirtys, kilnus žydų gelbėtojų gyvenimas, dabar gyvenančių Lietuvoje žmonių atsakomybė už savo ir kito gyvenimą).

4 (12) gimnazijos klasė

Pamokos tema ATSAKOMYBĖ

Tikslai ir uždaviniai
suvokti atsakomybės esmę; išsiaiškinti, kas yra moralinė, politinė, kriminalinė ir metafizinė atsakomybė.

Veikla pamokoje
Diskusija apie atsakomybę (remiantis filosofinės etikos pratybų sąsiuviniu, J. Baranovos vadovėliu „Filosofinė etika: prasmė ir laisvė“, 117–120 pusl.).

Perskaičius K.Jasperso „Kaltės klausimas“ (120-126 pusl.), kad mokiniai geriau suprastų, kas yra metafizinė kaltė, pristatoma istorinė medžiaga apie Holokaustą iš DVD „Išsigelbėjęs Lietuvos žydų vaikas pasakoja apie Šoa“ (arba www.issigelbejesvaikas.lt): „Istorinis kontekstas“ - „Nužudyti vaikai“.

Perskaitomi ir aptariami straipsniai: A.Bielskio „Nepripažinę Holokausto neprisiimsime atsakomybės už šią tragediją“, K.Sabaliauskaitės „Man, kaip lietuvei, gėda, kad mūsų tautos ir šalies vardą išpurvina neonacių lūpos“, V.Kukulo „Pagaliau išsiaiškinkim savo tapatybę...“.

Refleksija
Aptariami straipsnių komentarai internete. Mokiniai svarsto, kaip šie komentarai apibūdina Lietuvos visuomenę.

Parengė AURELIJA GRINCEVIČIENĖ,
Kelmės J.Graičiūno gimnazijos vyresnioji etikos mokytoja

LIETUVIŲ KALBOS PAMOKŲ IDĖJOS

Pirmoji pamokų ciklo, skirto Icchoko Mero romano „LYGIOSIOS TRUNKA AKIMIRKĄ" nagrinėjimui, pamoka 2 (10) gimnazijos klasėje

PAMOKOS TEMA - Holokaustas Lietuvoje. Nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatas rašytojas Icchokas Meras. Biografijos faktai

Pamokos tikslas
Naudojantis DVD ,,Išsigelbėjęs Lietuvos žydų vaikas pasakoja apie Šoa" vaizdo medžiaga, leisti mokiniams pajusti Holokausto tragizmą ir paruošti juos Icchoko Mero romano ,,Lygiosios trunka akimirką" analizei bei kūrybiniams darbams.

Pamokos uždaviniai
Išsiaiškinti (prisiminti) Holokausto sąvoką. Priminti istorinius Antrojo Pasaulinio karo įvykius, iliustruojant projekto ,,Išsigelbėjęs Lietuvos žydų vaikas pasakoja apie Šoa" vaizdo medžiaga.
Susipažinti su rašytoju Icchoku Meru ir pristatyti jo kūrybą.
Skatinti mokinius susimąstyti ir pamokos pabaigoje išreikšti savo jausmus ir mintis. Dešimties minučių refleksija raštu.

Veikla pamokoje
Vaizdo lentoje užrašas ,,Holokaustas Lietuvoje 1941 - 1944".

Pokalbis su mokiniais, ką jie žino apie Holokaustą (prireikus pasinaudojama tarptautinių žodžių žodynu).

Vaizdo lentoje pasirodo lentelė, kurioje užfiksuota, kiek procentų žydų buvo sunaikinta Europos šalyse, Lietuvoje iššudyta daugiausiai – net 96 procentai.

Siūloma pamąstyti, kodėl?

Vaizdo lentoje rodoma medžiaga iš DVD ,,Išsigelbėjęs Lietuvos žydų vaikas pasakoja apie Šoa": stebimi filmo ,,Saulėlydis Lietuvoje" epizodai, pasakoja Leiba Lipšicas ir Miriam Šneiderytė.

Klausiama mokinių, kas juos labiausiai nustebino išgyvenusių žydų istorijose. Iš anksto pasiruošę mokiniai pasakoja, kaip Holokaustas palietė Kelmę. Pateikiami faktai apie žydų žudynes Kelmėje.

Vaizdo lentoje pasirodo žydų kilmės prozininko ir scenaristo Icchoko Mero fotografija. Pateiktyse - jo parašytų knygų viršeliai, suteiktos premijos, trumpa biografija.

Mokytoja skaito ištrauką iš Icchoko Mero autobiografijos: „<…> Bandydamas žvilgterėti į save iš šalies, matau greta savęs dvi moteris. Viena – Miriama Merienė, žydė. Ji pagimdė mane ir vedė, didžia motiniška meilė apgobusi, per ankstyvą vaikystę, kol kelią užstojo žvyrduobė. Kita – Bronė Dainauskienė, beraštė lietuvė moteris, šešių vaikų motina. Ji, apglėbusi mane abiem rankom, paslėpė nuo piktų akių, atplėšusi mane nuo žvyrduobės, pagimdė iš naujo septintuoju savo vaiku ir vedė paslapčiom tolyn gyvenimu iki ankstyvos jaunystės".

Vaizdo lentoje rodoma ištrauka iš DVD ,,Išsigelbėjęs žydų vaikas pasakoja apie Šoa", stebima filmo ,,Gyvybės medis" ištrauka, kalba Icchokas Meras.

Mokiniai komentuoja matytus vaizdus, diskutuojama apie tai, kodėl aikštė prie Kelmės gimnazijos pavadinta Icchoko Mero vardu, ką simbolizuoja jos viduryje pastatyta Kazimiero Bimbos skulptūra.
Mokytoja kalba apie tai, kad būsimam rašytojui Icchokui Merui likimas buvo gailestingas, bet tūkstančiai žydų vaikų, deja, buvo nužudyti.

Vaizdo lentoje pasirodo užrašas ,,Nužudyti žydų vaikai"

Kviečiama susikaupti ir įsižiūrėti į žuvusių vaikų veidus. Suskamba muzika, raudonų tulpių fone slenka žuvusių vaikų fotografijos iš DVD ,,Išsigelbėjęs žydų vaikas pasakoja apie Šoa", skaitomas V.Palčinskaitės eilėraštis ,,Tulpių laukas", skirtas visiems karo metu žuvusiems ir karuose tebežūstantiems vaikams,

Skambant muzikai vaizdo lentoje slenka žuvusių vaikų fotografijos, paskutinis vaizdas – tulpių laukas.

Skiriama dešimties minučių kūrybinė užduotis: Apie ką privertė mane susimąstyti matyti Holokausto vaizdai, rašytojo Icchoko Mero gyvenimo istorija?

Antroji pamokų ciklo, skirto Icchoko Mero romano „LYGIOSIOS TRUNKA AKIMIRKĄ" nagrinėjimui, pamoka 2 (10) gimnazijos klasėje

Pamokos tikslas
Dalijantis įspūdžiais su mokiniais, kurie jau turėjo perskaityti romaną, bei naudojantis kritikų mintimis, išsiaiškinti romano struktūrą, vaizdavimo laiką, veiksmo vietą, veikėjus. Paruošti mokinius grupiniam darbui – savarankiškai romano analizei.

Pamokos uždaviniai
Prisiminti rašytojo Icchoko Mero romano parašymo aplinkybes. Nustatyti, kodėl šios knygos žanras – romanas. Aptarti romano siužetą akcentuojant veiksmo vietą, laiką, veikėjų gyvenimo istorijas. Suformuluoti pagrindines temas.

Veikla pamokoje
Vaizdo lentoje demonstruojamos pateiktys su Icchoko Mero išleistomis knygomis, su rašytojo mintimis apie kūrybą ir romaną ,,Lygiosios trunka akimirką".

Pirma pateiktis: *,,Kiekvieną mano kūrinį lemia, pažymi ir – pirmiausia – pagimdo autorių jaudinantys dalykai". (Icchokas Meras)*

Mokiniai aiškina, kokie dalykai turėjo jaudinti Icchoką Merą, kad gimtų ši knyga. Primenama ištrauka iš filmo ,,Gyvybės medis", kur rašytojas pasakoja apie savo šeimos tragediją.
Mokiniai, dalindamiesi mintimis apie patirtus įspūdžius skaitant knygą, nusako veiksmo laiką – tai Antrojo Pasaulinio karo metų vokiečių okupacijos laikas 1941 - 944 metai, veiksmo vieta – Vilniaus getas (išsiaiškinama, prisimenama *geto* sąvoka).
Kūrinys – romanas, nes aiškus siužetas, veiksmo laikas – treji metai, kelios veiksmo linijos, nemažai veikėjų su aiškiomis trumpai papasakotomis gyvenimo istorijomis.

Antra pateiktis: *,,Man labai sunku kalbėti apie šį romaną, kuris mane taip giliai jaudina ir sukelia tiek daug prisiminimų. Norisi nuo pradžios iki galo apie jį pasakoti. Ir turiniui rasta atitinkama mozaikos miniatiūrų forma". (O.Šimaitė)*

Su mokiniais aiškinamasi, kaip sudarytas romanas, jo forma. Romanas „Lygiosios trunka akimirką" žymi šachmatų partijas, kurias žaidžia Šogeris (geto viršininkas) ir Izaokas – 17 metų žydas, pakliuvęs su visa savo šeima į getą.
Ryškios trys veiksmo linijos:
Pirmoji – pasakojama Abraomo Lipmano šeimos istorija, kaip vienas po kito žūsta jo septyni vaikai, paskutinis yra Izaokas. Skaitę romaną mokiniai primena Inos, Rachilės, Basios, Kasrielio, Rivos ir Taibalės istorijas.
Antroji – Izaoko ir Esteros meilės istorija. Mokiniai trumpai papasakoja, kaip šie jaunuoliai susitiko, kas juos sieja, ką jie kartu patyrė.
Trečioji – Izaoko ir komendanto Šogerio mirtina šachmatų partija. Mokiniai aiškina šio žaidimo prasmę. Sprendžiama žmogiška dilema – pasirinkimas tarp pasiaukojimo dėl kitų ir kitų pasiaukojimas dėl savęs. Šogeris iškelia nežmoniškas sąlygas: jeigu laimės komendantas – liks gyvas Izaokas, o kitus žydų vaikus sušaudys, bet jeigu laimės jis, tai bus sušaudytas, o žydų vaikai liks gyvi. Bet visiems aišku, kad ši sutartis – tik iliuzija, juk visų lemtis yra Šogerio rankose, kuris gali keisti sąlygas arba apskritai jų nesilaikyti

Trečia pateiktis: *„Žmogus. Jo meilė ir kova. Jo kova ir neapykanta. Jo neapykanta ir nepalaužiama dvasia. Jo dvasios stiprybės pergalė, kuri iškovojama aukojant save. Žmogus... šios mintys giliai sujaudino mane. Jos jaudina ir dabar. Todėl aš parašiau šią knygą. Aš nenoriu iš anksto pasakoti knygos turinio, bet aš priverstas paaiškinti: šio romano veiksmas gali vykti nebūtinai okupacijos metais, nebūtinai gete; jis vyks bet kur, ten, kur žmonės priešinasi, kur jie susiburia į bendrą kovą su tamsia, galinga jėga, nukreipta prieš žmoniškumą.*
Aš labai norėčiau, kad taip suprastų šią knygą skaitytojas". (Icchokas Meras)

Užduotis mokiniams
Suformuluoti pagrindines romano temas.

Suformuluotos tokios temos:
Aukojimas ir pasiaukojimas.
Meilė mirties akivaizdoje.
Žmogaus išdidumas ir orumas.
Grožio ir gėrio troškimas.
Žmoniškumas ir gailestingumas.

Namų darbų užduotis
Klasė skirstoma į penkias grupes, kurios kitai pamokai turės paruošti medžiagą rašiniui nurodyta tema, padaryti rašinio išplėstinį planą ir pristatyti klasės draugams.

Trečioji-ketvirtoji pamokų ciklo, skirto Icchoko Mero romano „LYGIOSIOS TRUNKA AKIMIRKĄ" nagrinėjimui, pamokos 2 (10) gimnazijos klasėje

PAMOKOS TEMA
Icchoko Mero romano „Lygiosios trunka akimirką" aptarimas ir apibendrinimas. Rengimasis rašiniui

Pamokos tikslas
Naudojantis surinkta medžiaga, aptarti, suplanuoti duotą temą ir pristatyti klasei tinkamiausią variantą. Kitą pamoką bus rašomas rašinys.

Pamokos uždaviniai
15 minučių dirbti grupėmis, pasidalinti ir atrinkti romano ištraukas bei situacijas, tinkamiausias pasirinktai temai.
Akcentuoti simbolines prasmes ir Biblijos motyvus romane. Naudojantis DVD ,,Išsigelbėjęs Lietuvos žydų vaikas pasakoja apie Šoa“ ištraukomis, padedančiomis atskleisti kūrinio esmę, kitais menais, siekti paveikti mokinių jausmus ir skatinti kūrybingai mąstyti.
Siekti kuo didesnio mokinių bendradarbiavimo ir savarankiškumo, ugdyti gebėjimą rinkti ir planuoti romano medžiagą, ruoštis rašiniui.

Veikla pamokoje
Vaizdo lentoje rodoma ištrauka iš DVD ,,Išsigelbėjęs Lietuvos žydų vaikas pasakoja apie Šoa“: ,,Už pagalbą – kalėjimas, mirtis“.

Mokiniai grupėmis dirba 15 minučių, ant didelio lapo rašo bendrą temos išplėstinį planą, jeigu paruošė tinkamas pateiktis, gali pristatyti vaizdo lentoje.

Tema - Aukojimas ir pasiaukojimas romane ,,Lygiosios trunka akimirką“.

Vaizdo lentoje demonstruojama ištrauka iš DVD, jaudinančios istorijos apie žuvusius žydų gelbėtojus, kurie paaukojo savo gyvybę, kad išgelbėtų kitus.

Klausimas diskusijai: ar ši tema nauja ir netikėta meno kūriniuose?
Mokiniai svarsto, kad pagrindinių personažų Abraomo ir Izaoko vardai primena Biblijos legendą. Skaitoma ištrauka iš Biblijos ,,Abraomas aukoja Izaoką“.

Vaizdo lentoje demonstruojamas Rembranto to paties pavadinimo paveikslas.

Trumpai aptariama Biblijos Abraomo situacija, jo ištikimybė Dievui, taip pat stebima, kaip Rembrantas perteikė šią situaciją paveiksle. Lyginama romano tėvo Abraomo situacija su minėtomis, jo, kaip tėvo, dvasios stiprybė.
Meninis romano ištraukų skaitymas (mokytojos arba iš anksto pasirengusio mokinio). Skaitoma ištrauka iš romano – Šogerio dialogas su Abraomu Lipmanu (Icchokas Meras „Lygiosios trunka akimirką“, Baltos lankos, 2006, 177 pusl. nuo žodžių ,,Lipmanas suvirpėjo, bet nenuleido akių nuo Šogerio veido“ iki 178 pusl. ,,Virš upės susikaupė vakaro rūkas – tirštas, pilnas mažų vandens lašiukų“).
Analizuojama tėvo laikysena susidūrus su atvira niekšybe. Atkreipiamas dėmesys į detales: jis mažai kalba, užsideda kepurę komendanto akivaizdoje, jo kelias atgal į getą.
Skaitomas tėvo ir sūnaus dialogas (178 pusl. nuo žodžių ,,Grįžęs į getą, Abraomas Lipmanas pasišaukė savo sūnų...“ iki ,,Aš žinau, kad padarysi kaip geriau, - pakartojo jisai“.).
Mokiniai kartu su mokytoja aptaria: Tėvas – aukotojas ir Sūnus – aukojamasis, jų meilė, artimumas, sugebėjimas suvokti savo atsakomybę už kitus žmones. Izaokas skaudžiai suvokia neteisybę ir absurdą, jo vidinis pasipriešinimas prievartai ir nežmoniškumui.

Vaizdo lentoje demonstruojama pateiktis su tekstu (ištrauka iš romano): ,,Šogeris staiga prakalbo tyliai, vos ne pašnibždom:
- Kas būtų, jeigu aš sėdėčiau tavo vietoje, o tu ant mano kėdės?.. Prisipažinsiu, aš turbūt labai jaudinčiausi. O Dieve mano... Visa laimė, kad to negali būti. Tiesa?
,,To iš tikrųjų negali būti, bet aš turiu galvoti ne apie tai. Turiu užmiršti viską. Kodėl aš negaliu užmiršti viso pasaulio? Todėl, kad Šogeris sėdi savo kėdėj ir galvoja, kad visas pasaulis – jo? Ar jo pasaulis? Ar jis gali daryti su juo, visu pasauliu, ką nori?“

Mokinių refleksija – kokią svarbią visuomenės gyvenimo problemą iškelia rašytojas?

Mokiniai svarsto, kad likimas reikalauja iš Abraomo dar skaudesnių sprendimų. Analizuojamas Abraomo Lipmano sūnaus Kasrielio epizodas. Prisimenamas Biblijos pasakojimas apie apaštalą Judą, išdavusį Jėzų už trisdešimt sidabrinių. Trumpai pristatomas Kasrielis - jis suvokia savo fizinį silpnumą.
Skaitomos ištraukos iš romano: pirmoji (102 pusl. nuo žodžių „Šogeris gudrus vyras.“ iki „Jis pasirinko mane.“).
Antroji ištrauka – tai Kasrielio ir tėvo dialogas bei sūnaus savižudybė (102 pusl. nuo žodžių „Klausyk, Kasrieli“ iki „Aš pailsėjau, žvakę užpūčiau“.).
Analizuojama Jono ir Onos Klimų istorija - jie tapo aukomis gelbėdami Abraomo dukrą Taibalę.
Skaitoma romano ištrauka (154 pusl. nuo žodžių „Tuo metu mieste“ iki „Jie slėpė žydą.“).

Mokiniai pristato temos „Aukojimas ir pasiaukojimas romane „Lygiosios trunka akimirką“ **išplėstinį planą:**
I. Aukojimas ir pasiaukojimas Biblijoje bei mene.
II. Icchoko Mero romano veikėjų dvasinė stiprybė, gilus humanizmas.
1. Abraomas Lipmanas – tarsi biblinis personažas, prisiėmęs atsakomybę už visus geto žmones.
2. Izaokas – jaunas žmogus, savo gyvybės kaina bandąs įrodyti pasauliui, kad žmogiškumas yra nesunaikinamas.
3.Kasrielio, fiziškai silpno žmogaus, dvasinė stiprybė ir atsakomybė už kitus.
4. Klimų drąsa mirties akivaizdoje.
III. Tikrąjį „žmogų galima sunaikinti, tačiau nugalėti neįmanoma“ (E.Hemingvėjus)

Rekomendacijos
Pasirenkama panaši ir kitų temų aiškinimosi metodika, skaitomos ištraukos, renkami ryškiausi epizodai, aptariama, ar jie tinkami pasirinktai temai atskleisti, todėl tolesnis grupių darbas nebus detalizuojamas, pateikiami tik sudaryti grupių planai, kuriais galėjo naudotis mokiniai rašydami rašinį pasirinkta tema. Tačiau mokiniams paliekama teisė rinktis ir kitas situacijas, kurios galbūt jiems buvo suprantamesnės, patrauklesnės.

Tema - Meilė romane „Lygiosios trunka akimirką“

Mokiniai pristato šios temos **išplėstinį planą:**
I. Biblinė meilė Saliamono „Giesmių giesmėje“.
II. Meilė – kaip didžiausias žmogiškumo išbandymas romane.
1. Izaoko ir Esteros jausmai – tai švelniausios, tyriausios meilės, nepaisančios prievartos ir pavojų, pavyzdys.
2. Dovydas ir Rachilė. Jų neįmanomai tragiška ir ištikima meilė.
3. Antano likiminė pasiaukojama meilė Rivai, pražydusi ir nušvietusi paskutines jo gyvenimo akimirkas.
III. Meilė – didis ir kilnus jausmas.

Tema – Žmogaus išdidumas ir orumas romane „Lygiosios trunka akimirką“

Mokiniai pristato šios temos **išplėstinį planą:**
I. Tikrojo žmogiškumo ir orumo samprata.
II. Ar lengva išlikti savimi, neišduoti savo principų, kai gresia mirtis?
1. Abraomo Lipmano išdidus orumas, ištikimybė tradicijoms, kai susiduria su geto komendantu.
2. Basia atstumia vokiečio Hanso Rozingo meilę, nes negali mylėti žmogaus, kuris tarnauja prievartai ir nežmoniškumui.
3. Kasrielio, fiziškai silpno žmogaus, savižudybė - spjūvis į veidą Šogeriui, kuris manė esąs antžmogis, galįs žmogų paversti niekingu vergu.
III. Tautos, suvokusios savo vertę, stiprybė.

Tema – Grožio ir gėrio troškimas romane „Lygiosios trunka akimirką“

Mokiniai pristato šios temos **išplėstinį planą**:
I. Žmogaus gyvenimo esmė – kurti ir siekti grožio.
II. Mirtis bejėgė prieš gėrio ir grožio amžinumą.
1. Estera „sodina“ per kančias dovanotas Izaoko ramunes, taip kurdama grožį aplink save ir nesąmoningai protestuodama prieš nežmoniškumą ir prievartą.
2. Ina Lipman rizikuoja savo gyvybe eidama atnešti į getą operos „Žydė“ partitūrą, taip parodydama pasmerktųjų dvasinį grožį ir jų pergalę prieš pažeminimą ir mirtį.
3. Nepažįstama moteris skina gražiausius darželio bijūnus Esterai ir Izaokui, kurie ieško išvežto sušaudyti draugo Janeko, taip užjausdama jaunuolius ir norėdama jų gyvenimą padaryti šviesesnį, įkvėpti tikėjimo ir ryžto nepasiduoti.
III. Laimingas žmogus, kuris moka džiaugtis kiekviena gyvenimo akimirka.

Tema – Žmoniškumas ir gailestingumas romane „Lygiosios trunka akimirką“

Mokiniai pristato šios temos **išplėstinį planą**:
I. Gailestis ir užuojauta – tikrojo žmoniškumo išraiška.
II. Žmogus net beviltiškoje situacijoje visada turi teisę rinktis: išlikti žmogumi ar bailiu padaru.
1. Lenkas Janekas nepaiso pavojų ir savo valia eina į getą, kad apsaugotų žydaitę Esterą, nes ji jau nebeturi brolio, galinčio ją apginti.
2. Senas žydas, vežamas mirti, uždengia krūtine Janeką ir savo paskutinę gyvenimo minutę padaro prasmingą, nes miršta kaip didvyris.
3. Čekas – vokiečių kareivis, stengiasi padėti Inai Lipman nepastebėtai prasmukti ir atsinešti operos „Žydė“ partitūrą.
4. Paprastas vokietis vairuotojas slapta išveža iš geto Esterą ir Izaoką, parodo, kur ieškoti draugo Janeko ir jaudinasi dėl jaunuolių likimo.
III. Tikrasis žmoniškumas ir sugebėjimas užjausti neturi tautybės – taip savo romane teigia rašytojas Icchokas Meras.

Kitą pamoką bus rašomas rašinys pasirinkta tema, būtina sugalvoti tinkamą pavadinimą.

Idėjos nagrinėjant Icchoko Mero romanus „LYGIOSIOS TRUNKA AKIMIRKĄ”, „ANT KO LAIKOSI PASAULIS“ 4 (12) gimnazijos klasėje

Rekomendacijos
4 (12) klasės mokiniams išėjus Antrojo Pasaulinio karo ir pokario literatūros kursą bei aptarus pasirinktus Icchoko Mero romanus („Lygiosios trunka akimirką“ ir „Ant ko laikosi pasaulis“) galėtų būti siūlomos tokios **samprotaujamųjų rašinių temos**:

1. Kas yra tikrasis žmogiškumas?
2. Ar sunku būti žmogumi?
3. Ar įmanoma išlikti žmogumi pavojų ir mirties akivaizdoje?
4. Kodėl žydų tauta išliko, nors likimas jai skyrė žiaurius išbandymus?
5. Ko mūsų tautą moko žydų tautos patirtis?

Rengiantis rašyti samprotaujamuosius rašinius, galima naudotis DVD „Išsigelbėjęs Lietuvos žydų vaikas pasakoja apie Šoa“ medžiaga (www.issigelbejesvaikas.lt).

Siūloma rašyti ir tokias **literatūrines temas**:

1. Motinos paveikslas Icchoko Mero romane ,,Ant ko laikosi pasaulis“
2. Tėvo paveikslas literatūroje (remtis B.Radzevičiaus, J.Savickio, J.Apučio bei I.Mero kūryba)
3. ,,Žmogų galima sunaikinti, bet neįmanoma nugalėti.“ (E.Hemingvėjus) (rašant remtis E.Hemingvejaus, B.Sruogos, I. Mero kūryba)

Icchoko Mero kūrybą yra prasminga analizuoti ir mokant suvokti rašytojo stiliaus individualumą bei grožį. Galima pateikti kritiko Vytauto A.Jonyno kritikos straipsnio ,,Aš noriu gyventi, gyventi, gyventi...“ ištrauką apie Icchoko Mero kūrybą (knyga „Besikartojančios erdvės: pokalbiai su Icchoku Meru ir kūrybos interpretacijos, Baltos lankos, 2009, pusl. 143 - 144), o šalia iliustruojančią I.Mero romano ,,Striptizas“ ištrauką.

Kritikas Vytautas A.Jonynas apie I. Mero romano ,,Striptizas“ stilių rašo: *,,Meras prabyla vidiniais monologais, pasąmonės srauto proveržiais, parašytais ilgais sudurtiniais sakiniais. Ir tose poetinėse vizijose <...> skamba egzaltuota giesmė gyvenimui. <...> atsiskleidžia Mero rašytojiška galia panaudoti visus turtus, kuriuos slepia mūsų kalba. Sugebėjimas žaisti aliteracijom, pustoniais, garsų skambesiu, modeliuoti sintaksę nepaisant skyrybos ženklų ir taip sukurti naujas muzikines frazes:*

Aš užkabinu tinklą.
Iš tikrųjų medžių šakos išlinksta, bet nelūžta ir nepaleidžia jo, o gal undinės plaukai, tie švelnūs ir neperdrėskiami plaukai, tos švelnios gijos į tas šakas nepermaldaujamai įsikabino, apsikabino, apsivijo, nepaleidžia. Nepaleidžia mano tinklo, nors visi upės slenksčiai permatomais purslais ir visa tėkme užgulė jį ir išrietė, išpūtė kaip burę vandeniu, tėkme ir visais vėjais, visais keturiais vėjais išpūtė, išrietė, įtempė kaip burę.
Raudonai juoda mano burė iš juodo lino juodoje žemėje juodai sėto sužėlusio juodai išbujojusio juodais žiedais su žydėjusiu juodais laukais juodomis bangomis raudonai išplaukusio.
Ir išneša raudonai juoda burė mano raudoną laivą į raudonai juodas bangas, į juodai raudoną purpurinę spalvą kaip į nežinią, į nežinią į nepermaldaujamą nepasotinamą troškulį, kurio nuslopinti negali niekas, kurio pagirdyti negali niekas negali ir numalšinti ir užgesinti, į juodą nežinią išneša laivą ir mane ir undinę, mergą žvynuotą, su manim, su manim.

Icchokas Meras, Striptizas, Baltos lankos, 2008, pusl. 294-295

Užduotis Icchoko Mero romano ištraukos stiliaus analizei:
Kritiko Vytauto A.Jonyno straipsnio ištraukoje nurodytos kelios rašytojo Icchoko Mero stiliaus ypatybės. Jas atraskite ir iliustruokite konkrečiais pavyzdžiais remdamiesi romano ,,Striptizas“ citata.

Pamokų planus, aprašymus, užduotis parengė ir mokinių darbus pateikė
VALERIJA PUIŠIENĖ,
Kelmės J.Graičiūno gimnazijos lietuvių kalbos mokytoja metodininkė

PIRMOJI LIETUVIŲ KALBOS PAMOKA,
skirta samprotaujamojo rašinio (esė) rašymui 3 (11) gimnazijos klasėje

PAMOKOS TEMA
Pasirengimas samprotaujamajam rašiniui (esė) tema „Ant ko laikosi pasaulis?“

Pamokos tikslas
Naudojantis pateiktimis, DVD ,,Išsigelbėjęs Lietuvos žydų vaikas pasakoja apie Šoa“ (arba www.issigelbejesvaikas.lt) vaizdo medžiaga, leisti mokiniams pamąstyti apie amžinąsias vertybes ir paruošti rašinio (esė) rašymui.

Pamokos uždaviniai
Aiškintis (prisiminti) samprotaujamojo rašinio, esė sąvokas, rašymo žingsnius.
Kalbėti apie amžinąsias vertybes, iliustruojant vaizdo medžiaga.
Supažindinti su rašytoju Icchoku Meru, trumpai aptarti jo romaną ,,Ant ko laikosi pasaulis“.
Paskatinti mokinius susimąstyti ir savo jausmus bei mintis išreikšti rašinyje (esė).

Veikla pamokoje

Vaizdo lentoje užrašoma: Samprotaujamasis rašinys ,,Ant ko laikosi pasaulis?“

Pokalbis su mokiniais apie samprotaujamojo rašinio rašymo žingsnius, sąvokas, prisimenama esė sąvoka, lyginama su rašiniu. Siūloma pamąstyti apie temos pavadinimą.

Vėliau vaizdo lentoje mokytoja rašo: Gal pasaulis laikosi ant trijų banginių?.. Gal ant keturių dramblių?.. Gal ant galingų vyriškų pečių?.. Gal ant...

Vietoj daugtaškio mokiniams siūloma parašyti savo variantą (vieną sakinį). Mokiniai skaito parašytas savo mintis: *Ant aksominių motinos rankų... Ant trapios plaštakės... Ant paukščio sparnų... Ant žmogiškumo... Ant tikrųjų vertybių... Ant jautrių, visad pasiruošusių tave apglėbti motinos rankų... Ant minties skrydžio.. Ant žmogaus išgyvenimų...*

Mokytoja pristato žydų kilmės rašytoją Icchoką Merą, kalbama apie jo vardu pavadintą aikštę prie Kelmės J. Graičiūno gimnazijos, vaizdo lentoje rodoma ištrauka iš DVD ,,Išsigelbėjęs Lietuvos žydų vaikas pasakoja apie Šoa“ (www.issigelbejesvaikas.lt), kalba pats rašytojas.
Mokytoja kartu su mokiniais trumpai aptaria romaną ,,Ant ko laikosi pasaulis“ (romanas skaitytas savarankiškai). Tada kalbama, ant ko laikosi pasaulis pagal Icchoką Merą. ,,Ant ko laikosi pasaulis? - klausia rašytojas ir kiekvienas jo puslapis teigia: ant motinos širdies.
Skaitomos ištraukos iš knygos ,,Besikartojančios erdvės: pokalbiai su Icchoku Meru ir kūrybos interpretacijos“, Baltos lankos, 2009 (sudarytojos L. Mačianskaitė ir S. Vilimaitė).

Demonstruojamos pateiktys ,,Odė Žemei“ (ką žmogus duoda Žemei ir ką iš jos gauna) ,,50 eurų“ (pamąstymai apie žmogaus vertę, apie norą padėti kitiems ir laimėti kartu – tik tada gyvenimas įgauna prasmę). Pokalbiu apibendrinama girdėta ir matyta medžiaga.

Skiriama užduotis - parašyti samprotaujamąjį rašinį ar esė tema ,,Ant ko laikosi pasaulis?“

Pamokos aprašymą, užduotis parengė ir mokinių darbus pateikė
VILMA PAULAUSKIENĖ,
Kelmės J.Graičiūno gimnazijos lietuvių kalbos mokytoja metodininkė

INTEGRACIJOS GALIMYBĖS PANAUDOJANT PROJEKTO „Išsigelbėjęs Lietuvos žydų vaikas pasakoja apie Šoa" MEDŽIAGĄ

Vienas svarbiausių ugdymo tikslų – ugdyti esmines kompetencijas.
Integruoti mokomųjų dalykų programas ar atskiras temas – reiškia pereiti nuo faktų žinojimo prie sistemos.
Integruoto mokymo paskirtis – padėti formuotis visuminiam ir darniam vaiko pasaulėvaizdžiui. Prasminga, kai žinios apie vieną ar kitą epochą, reiškinį, įvykį dėstomos vienu metu per atskirų dalykų pamokas: taip siekiama suteikti šių dalykų mokymui vertybinę orientaciją, supažindinti su įvairiais veiklos būdais.

Istorijos, etikos, pilietiškumo ugdymo, lietuvių kalbos (menų, užsienio kalbų) temų dėstymo integracijos galimybės 2 (10) gimnazijos klasėse naudojant projekto „IŠSIGELBĖJĘS LIETUVOS ŽYDŲ VAIKAS PASAKOJA APIE ŠOA" medžiagą

Prasminga dėl dalykų temų integracijos susitarti iš anksto, nes šiuo metu atskirų dalykų programose šios temos yra dėstomos ne tuo pačiu metu, kai kurių dalykų programose šių temų nėra. Šios temos gali būti dėstomos rugsėjo mėnesį - iki 23-iosios, kad temų ciklas baigtųsi Atminties pamoka, skirta Lietuvos žydų genocido aukoms pagerbti, nužudytų žydų kapų lankymu. Galima temų ciklą dėstyti ir baigti sausio mėnesį – iki Tarptautinės Holokausto aukų atminimo dienos.

ETIKA
Temos: Holokaustas. Antisemitizmas. Karas ir taika. Neprievartinis pasipriešinimas.
Projekto medžiaga "Žydų gelbėtojai".

Gebėjimai
Mokiniai apmąstys nesantaikos ir neapykantos priežastis, numatys pasekmes, analizuos tautų santykius, suvoks karų, Holokausto, nusikaltimų padarinius. Kritiškai vertins prievartos panaudojimą, suvoks neprievartinį pasipriešinimą.

Nuostatos
Kritiškai vertinti prievartą.

PILIETIŠKUMO UGDYMAS
Temos: Rasinė, tautinė ir religinė tolerancija. Tolerancijos tradicijos Lietuvoje. Pilietinės drąsos ir pilietinio pasipriešinimo pavyzdžiai.

Projekto medžiaga "Išgelbėti žydų vaikai"; "Nužudyti vaikai"; "Istorinis kontekstas" – Dokumentinė vaizdo medžiaga – TV laidos "Menora".

Veiklos: Pilietinės akcijos, kuriomis siekiama prisiminti ir pagerbti Holokausto aukas, nusilenkti gelbėtojams (Rugsėjo 23 dienos minėjimo organizavimas, nužudytų žydų kapų tvarkymas, lankymas ir kt.).

Gebėjimai
Mokiniai atpažins, nagrinės rasinės, tautinės, religinės tolerancijos ir netolerancijos atvejus. Išsiaiškins Holokausto priežastis ir pasekmes visuomenei.

Nuostatos
Gerbti kitas tautas ir kultūras, jų įvairovę. Siekti geriau pažinti kitas kultūras ir jomis domėtis. Jausti atsakomybę už Lietuvoje gyvenančių tautų gerovę.

LIETUVIŲ KALBA
Tema – Icchoko Mero romano "Lygiosios trunka akimirką" nagrinėjimas.

Projekto medžiaga "Istorinis kontekstas" – Getai; "Išgelbėti žydų vaikai" - Ekspozicijos dalyviai – I.Meras – TV laida "Menora", Geltonas lopas.
Pristatant Icchoko Mero kūrybą galima peržiūrėti dokumentinio filmo "Litvakai. Nuo Vilniaus iki Jeruzalės" ištraukas.

ANGLŲ KALBA
Pasirinktų tekstų iš projekto medžiagos ar knygos "Gyvybę ir duoną nešančios rankos" skaitymas.

PRANCŪZŲ KALBA
Ištraukų iš I.Mero knygos "Lygiosios trunka akimirką" ("La partie n'est nulle") skaitymas.

VOKIEČIŲ KALBA
Ištraukų iš I.Mero knygos "Lygiosios trunka akimirką" ("Remis fur Sekunden") skaitymas.

MUZIKA / DAILĖ
Menas getuose.
Pamokų tikslas – suvokti žydų meno ir kultūros paveldą; aptarti žydų tautybės menininkų kūrybinę veiklą, jų darbus; apmąstyti, ko neteko žmonija po Holokausto.

Žydų muzika. Žymūs kompozitoriai, atlikėjai, jų likimai.
Žydų vaizduojamojo meno istorija. Žymūs dailininkai jų likimai

Dokumentinio filmo "Vilties etiudai" ištrauka – projekto medžiaga "Žydų gelbėtojai".

PROBLEMINIAI KLAUSIMAI
Kodėl buvo šiurpiausias žmonijos istorijoje nusikaltimas – Holokaustas?
Keletas interneto (ar kt.) komentarų žydų tautos istorijos, Holokausto tema. Ką jie sako apie šiandienos Lietuvą? Ką galėtumėte pasakyti komentatoriams, susipažinę su projekto medžiaga?
Kodėl yra neigiančių Holokaustą? Ką galėtumėte atsakyti tokiam žmogui, susipažinę su projekto medžiaga?
Ką reiškė Antrojo Pasaulinio karo metu būti žydų gelbėtoju Lietuvoje? Pagrįskite atsakymą projekto medžiaga (ypač "Holokausto Lietuvoje specifiniai bruožai", "Žydų gelbėtojai").
Kuo šis projektas (paroda) svarbus man? Kaip jį rekomenduotumėte pažiūrėti savo draugui?

VEIKLOS, UŽDUOTYS DARBUI SU PROJEKTO MEDŽIAGA
Parengti pasakojimą (pristatymą) apie Pasaulio Tautų Teisuolį iš Lietuvos (iš Kelmės krašto).
Parengti pasakojimą apie žmonių gyvenimą gete.
Diskusijos "Gėris ir blogis kartu. Ką pasirinkti?", "Žmogaus pasirinkimas Katastrofos metu".
Surenkite savo mokykloje Rugsėjo 23 d. - Lietuvos žydų genocido aukų atminimo dienos – minėjimą, naudodamiesi projekto "Išsigelbėjęs Lietuvos žydų vaikas pasakoja apie Šoa" medžiaga.
Pabandykite įsivaizduoti (papasakoti, pristatyti) savo miestą iki Antrojo Pasaulinio karo ir po Holokausto.
Holokausto aukų kapų lankymas, tvarkymas.
Ekskursija į Valstybinį Vilniaus Gaono žydų muziejų.

Parengė ŽIVILĖ KLIMIENĖ,
Kelmės Jono Graičiūno gimnazijos direktoriaus pavaduotoja,
REDA SAKALAUSKIENĖ,
Kelmės Jono Graičiūno gimnazijos istorijos mokytoja metodininkė

RENGINIAI, SKIRTI PAMINĖTI Lietuvos žydų genocido aukų atminimą, pagerbti žydų gelbėtojus

IKI RUGSĖJO 23-OSIOS - istorijos, pilietiškumo ugdymo pamokos apie Holokaustą (1-4 gimnazijos klasėse). **Parengtas stendas, kuriame:**

- istoriniai faktai apie Antrojo Pasaulinio karo pradžią Lietuvoje, Kelmėje.
- Marko Zingerio tekstas „Atminimas įpareigoja“ – iš knygos „Gyvybę ir duoną nešančios rankos“.
- Icchoko Mero kreipimasis į LR Prezidentą, Premjerą, Seimo Pirmininką dėl paminklo Lietuvos žmonėms, kurie vokiečių okupacijos metais, rizikuodami savo gyvybe, gelbėjo žydus.
- I.Mero tekstas “Apie didvyriškumą”.
- Tekstas apie projektą “Žydų gelbėtojai – Pasaulio Tautų Teisuoliai”.
- I.Mero romano „Lygiosios trunka akimirką“, išleisto įvairiomis kalbomis, viršelių nuotraukos.
- Įvairių pasaulio šalių literatūros tyrinėtojų mintys apie šią knygą.

ATMINTIES PAMOKA AKTŲ SALĖJE 2 (10) gimnazijos klasių mokiniams
Trumpas istorijos mokytojos pasakojimas apie prieškario Kelmę ir Antrojo Pasaulinio karo pradžią miestelyje.

Kino ekrane - senosios Kelmės nuotraukos.

Užduoti retoriniai klausimai: kas atsitiko žmonėms, jei buvo Holokaustas? Kas pasidarė mums, lietuviams, iki tol tiek metų taikiai gyvenusiems kartu su žydais?.. Keli siaubingai iškalbingi istoriniai liudijimai apie karo metų įvykius Kelmėje (apie nužudytų žydų turto dalybas ir apie daugumos miestelio žmonių neapykantą žudikams bei turto pasigviešusiems).

Pristatyta Valstybinio Vilniaus Gaono žydų muziejaus išleista knyga “Gyvybę ir duoną nešančios rankos” (2009).

Mokytojai iš šios knygos skaitė rašytojo Icchoko Mero ir jo sesers Janinos atsiminimus.
Kino ekrane – nuotraukos iš šios knygos.

Skaitytas rašytojo Icchoko Mero tekstas „Apie didvyriškumą“ ir kreipimasis į LR Prezidentą, Premjerą, Seimo Pirmininką dėl paminklo Lietuvos žmonėms, karo metais gelbėjusiems žydus. Papasakota apie Pasaulio Tautų Teisuolio vardo suteikimą.

Renginio metu tyliai skambėjo šviesios žydų dainos, atliekamos vaikų (iš kompaktinės plokštelės „Užmiršta Rumšiškių melodija“)

Atminties pamoką būtų galima surengti panaudojant vaizdo medžiagą, dokumentus, nuotraukas iš projekto “Išsigelbėjęs Lietuvos žydų vaikas pasakoja apie Šoa”.

Įtaigi yra TV laidų “Menora” medžiaga, rašytojo I.Mero pasakojimas apie jo išgelbėjimą. Pasakojant apie Pasaulio Tautų Teisuolius, prasminga parodyti savo krašto Pasaulio Tautų Teisuolių sąrašą ir kt.

Įtaigesnė ir mokinius labiau domina ta medžiaga, kurioje jie gali susipažinti su savo krašto istorija, išgelbėtaisiais ir gelbėtojais.

ATMINTIES pamoką rengė Kelmės J.Graičiūno gimnazijos
istorijos mokytojai Rima Servienė, Reda Sakalauskienė, Egidijus Ūksas,
gimnazijos direktoriaus pavaduotoja Živilė Klimienė

IŠTRAUKOS IŠ MOKINIŲ DARBŲ

ISTORIJA

DOVILĖ GRIŠIŪTĖ, 2a klasė
„Gyvenimo vyksme šventa yra tiktai gyvybė“ (Justinas Marcinkevičius)

Gyvenimas yra gražus ir nuostabus vien tuo, kad jis yra. Gyvenimas yra pati didžiausia vertybė, todėl žmogaus gyvybės naikinimas - nusikaltimas. Juk Didysis Dievo įsakymas skelbia: „Mylėk Viešpatį Dievą visa širdimi, visa siela, visu protu ir visomis jėgomis; mylėk kiekvieną žmogų taip, kaip save.“ Kad ir kaip bebūtų gaila, tačiau šio įsakymo antros dalies nesilaikoma. Žmogaus gyvybė kartais lieka bevertė...
Labiausiai šiam įsakymui nusižengta Antrojo Pasaulinio karo metais...
Kelis šimtmečius žydai Lietuvoje gyveno ramų gyvenimą, niekieno nepersekiojami, buvo gerbiami, jiems buvo suteiktos įvairios privilegijos, tačiau vėliau jų padėtis pasikeitė. Milijonai nekaltų žmonių buvo pasmerkti mirti. Sušaudyti, uždusinti dujų kamerose, nukankinti koncentracijos stovyklose. Vienintelė jų „kaltė“ – jie buvo žydai!
Tarpukario Lietuvoje žydai buvo viena iš gausiausių tautinių mažumų. Kultūrinis ir visuomeninis gyvenimas klestėjo: veikė jų mokyklos, organizacijos. Sovietų okupacija skaudžiai palietė ne tik lietuvius, bet ir žydus: uždaryti jų religiniai centrai, juos trėmė į Sibirą.
Siaubinga buvo žydų padėtis nacių okupuotoje Lietuvoje. Kad okupantai atskirtų žydus, šie privalėjo prisisiūti geltoną Dovydo žvaigždę. Žydų gyvenimas buvo smarkiai ribojamas: jie negalėjo vaikščioti gatvėmis, klausytis radijo, turėjo gyventi getuose, kur privalėjo alinančiai dirbti, badavo. Tačiau žydai ir getuose kūrė slaptas bibliotekas, mokyklas, veikė teatras - ir tai padėjo žmonėms neprarasti vilties, kibtis į gyvenimą.
Baisu, kad Antrojo Pasaulinio karo metais okupantai naciai į žydų žudynes įtraukė net lietuvius, kurie galbūt geidė jų turtų arba iš pavydo. Buvo ir abejingų žydų likimui. Bet laimei, atsirado žmonių, kurie nepabijojo ir rizikavo ne tik savo, bet ir savo šeimos gyvybe slėpdami žydus.
Žydų tautos tragedija - tai neišnykstanti klaiki dėmė žmonijos istorijoje. Ir ypač Lietuvai tai yra aktualu, nes čia buvo daugiausia Holokausto aukų lyginant su kitomis valstybėmis! Žudymo negalima niekuo pateisinti. Mes suvokiame Katastrofos mastą ir beprasmiškumą, bandome suprasti, kodėl vyko tokie dalykai. Kiekvienas iš mūsų turi įvertinti šią tragišką patirtį, kad ateityje nieko panašaus neįvyktų - juk žmogaus gyvybė tokia svarbi ir neįkainojama.

MORTA MARCINKUTĖ, 2c klasė
„Gyvenimo vyksme šventa yra tiktai gyvybė“ (Justinas Marcinkevičius)

„Gyvenimo vyksme šventa yra tik tai gyvybė“ – šitie Justino Marcinkevičiaus žodžiai puikiausiai atspindi šiandieninius laikus. Juk dabar gyvybės atėmimas prilyginamas didžiausiam nusikaltimui, taip ir turėtų būti, bet ar buvo taip visada?..
Antrojo pasaulinio karo įkarštis.
Rytas, kai į Lietuvą įžengė vokiečių kareiviai.
Rytas, kurio nepamirš nė vienas žydas...
Tik klausimas, kiek šio ryto atvaizdas išliks jų galvose – vieną, kelias dienas, o galbūt, jei jiems pasiseks, ir keliasdešimt metų?
Tai buvo rytas, nuo kurio prasidėjo žydų genocidas Lietuvoje. Ir nė vienas tąkart nebūtų pasakęs, jog gyvenimo vyksme yra šventa tiktai gyvybė.
Žydo gyvybė...
Vaikai, seneliai, mokslininkai ar duobkasiai – visi žydų kilmės žmonės buvo suvaryti į getus. Į getus, kuriuose jiems liko tik vienintelis gyvenimo variklis – viltis. Daugelį viltis apleido, daugelis

net nespėjo jos pajausti. O tiems, kuriems ji liko ir padėjo ištverti šį pragarą, gyvenimas nebebus toks pats.
Ir ar galėtų?
Motinų raudos, vaikų klyksmai ir tyliai verkiančių vyrų vaizdai neišsitrins iš atminties taip paprastai. Jie liks visą gyvenimą ir pakeis jį visiškai...
Taigi, ne visada gyvybė buvo šventas dalykas. Tikėkimės, kad iš šitų įvykių, kurie dabar mums atrodo nerealūs ir nesuvokiami, mes pasimokėme. Labai tuo tikiuos. Juk tarp nacių, vykdžiusių Holokaustą, buvo ir ne vienas lietuvis.

EGLĖ PENIKAITĖ, 2b klasė
Gėris ir blogis kartu. Ką pasirinkti?

Ką pasirinkti? Mums dažnai iškyla toks klausimas ir dabar – rinktis gera ar bloga? Žydų Katastrofos metu daugelis žmonių kažką pasirinko.
Rinktis gėrį – tai yra padėti, priglausti nieko nenusikaltusį žmogų, kurį nori nuskriausti už nieką!
Už tai, kad jis yra kitos tautybės, turintis ne tokią idealią išvaizdą, kaip vadinamieji tobulieji vokiečiai. Primestas melas, kad jis yra dėl visko kaltas. Žydas nepasirenka kuo gimti ir užaugti, ir dėl to jis turi kentėti? Nemanau! Jie tokie pat žmonės, kaip ir visi.
Žmonės, kurie padėjo žydams, buvo labai drąsūs – juk gelbėdami kitą jie rizikavo ir savo šeimos narių gyvybe, nes kilo mirtinas pavojus ne vienam žmogui, bet visai šeimai.
Priglaudę žydą, žmonės turėjo būti ištvermingi, nes jų laukė gyvenimas nežinioje, baimėje...
Rinktis blogį?
Manau, kad ne visi norėjo blogo žydams, bet buvo apakinti nacistų propagandos, noro pasipelnyti, o gal net iš tos pačios baimės, kad jeigu prisidėsi - būsi ir pats saugus. Bet pasirinkti blogį – tai prisidėti prie savo valstybės ir tautos naikinimo - jos išnykimo tiesiog akyse...
Pasirinkti gėrį – padėti už tai negaunant jokio atlygio. Elgtis taip, kaip liepia širdis ir žmogiškumo jausmas. Bet nemanau, ar daug kas iš mūsų turėtų tiek drąsos šiuo metu (esant tokiai situacijai) padaryti tai, ką padarė Pasaulio Tautų Teisuoliai.
O gal aš klystu?

LORETA SUNGAILAITĖ, 2a klasė
Žmogaus pasirinkimas Katastrofos metu

Žmogus - tai būtybė, suvokianti, kas yra bloga ir gera, sugebanti pasirinkti, galinti mąstyti. Reikiamu momentu mes turime priimti svarbius sprendimus, kurie mus vienaip ar kitaip paveiks.
Prieš daugiau nei 70 metų Lietuvoje įsisiautėjus Holokaustui, lietuviai turėjo nuspręsti, kieno pusėn stoti – nacistinės Vokietijos ar žydų. Šis sprendimas buvo sunkus, nes vienu atveju tampi bešir dis ir žiaurus žmogus (ar žmogus?), o kitu - gyvas taikinys naciams.
Nepaisydami baimės ir mirties, tykančios už kiekvieno kampo, dalis lietuvių stojo aukų pusėn. Jie juto moralinę pareigą padėti nekaltai skriaudžiamiems. Taip pasielgdami jie į pavojų įstūmė ne tik save, bet ir savo šeimas, artimus žmones - vardan nacių persekiojamų žydų gelbėjimo.
Žmogui būdingas savisaugos jausmas, kuris liepia saugoti save esant bet kokioms aplinkybėms. Šiam jausmui pasidavė nemaža dalis žmonių ne tik Lietuvoje, bet ir visoje Europoje. Jie liko abejingi smurtui, vykdomam prieš jų kaimynus, draugus, pažįstamus. Ši apatija pražudė tūkstančius gyvybių...
...Dabar mes galime tiktai pagerbti nekaltai žuvusiųjų žydų atminimą, galime ir turime geru žodžiu minėti jiems padėjusius Teisuolius, kurie išgyveno ir kurie, deja, ne... Ar buvo galima padaryti daugiau gelbstint pasmerktuosius?
Ar buvo galima?..

LIDIJA KYBARTAITĖ, 2a klasė

„Gyvenimo vyksme šventa yra tiktai gyvybė“ (Justinas Marcinkevičius)

Prasidėjus nacistų okupacijai, Lietuvoje prasidėjo ir žydų siaubas. Baisu pagalvojus, kad žmonės šitaip, laisva ranka, galėjo atimti tiek daug vienos tautos gyvybių. Šių žudikų, manau, net neverta vadinti žmonėmis, jiems nėra nieko švento...

Liūdniausia, kad atsirado ir lietuvių, pasidavusių propagandai, ir taip jie pažymėjo Lietuvą nenuplaunama kruvina dėme. Buvo naikinama tai, kas yra švenčiausia - gyvybė. Ji šventa nuo pat savo pradžios, nes "priklauso nuo kuriamosios Dievo galios", ir niekas kitas neturi teisės reguliuoti šio gyvenimo vyksmo.

Atsirado lietuvių, tai supratusių. Jie suvokė, kad kiekvienas žmogus turi teisę gyventi, todėl išdrįso pasipriešinti okupantų valdžiai ir slapta gelbėjo žydus, daugiausiai vaikus. Rizikavo savo gyvybėm, kad išsaugotų kitą. Tokį pasiaukojimą žydai, kurie išgyveno tragedijos laikus ir liko gyvi, dabar laiko tikru stebuklu, o gelbėtojai - paprasčiausiu žmogiškumu.

Manau, kad tik suprasdami, kas yra gyvybė, gyvenimo laimė, troškimas tobulėti, žmonės galėjo daryti tokius stebuklus.

Tragedijos metu suvokiame gyvenimo vertę... Geto gyventojų žygdarbiai buvo paprasti, bet reikšmingi: žinodami, kad bet kurią akimirką gali būti išvežti, nužudyti, jie stengėsi nepalūžti, puoselėjo savo tradicijas, mokėsi, kūrė tai, kas priversdavo užsimiršti, suteikti laimės nors kelioms akimirkoms. Toks žydų - kiek buvo įmanoma - aktyvus bendruomenių gyvenimas ir lietuvių drąsa įrodė, kad galima pasipriešinti smurtui dvasios stiprybe ir paprastų žmonių vienybe.

AISTĖ PENIKAITĖ, 2b klasė

„Gyvenimo vyksme šventa yra tiktai gyvybė“ (Justinas Marcinkevičius)

Gyvybė – tai mūsų didžiausias turtas, vedlys į pasaulį, į jo keliamus pavojus ir jo skleidžiamą gėrį. Jei nebūtų gyvybės, nebūtų mūsų, mes negalėtume džiaugtis gyvenimo teikiamais malonumais.

Mažiau nei prieš šimtmetį vykęs Antrasis Pasaulinis karas, trėmimai, genocidas, Holokaustas nusinešė milijonus gyvybių. Tuo metu žmogaus gyvybė buvo menkavertė. Tai žiauriausias laikotarpis, vykęs pasaulio istorijoje. Kad ir Holokausto aukų gyvybės - jos buvo visiškai niekam neįdomios. Milijonų žmonių užgesusių gyvybių kaltininkai negalvojo, kad ir jie galėjo gimti tokiais, kurie būtų neįtikę kitai, galingesnei tuo metu tautai, ir tada jų likimas būtų buvęs nepavydėtinas...

Holokausto metu paprasti mūsų šalies gyventojai suprato gyvybės vertę ir bandė išgelbėti niekuo nekaltus žmones nuo mirties. Už jų supratimą, aukojimąsi dėl kitų, drąsą, daugelis yra paskelbti Pasaulio Tautų Teisuoliais.

Kartais iškyla klausimas, ar dabar, įvykus kokiai nors katastrofai, atsirastų tokių žmonių?..

Kad mūsų žemėje svarbiausia yra gyvybė, manau, žino ir supranta visas pasaulis. Ir tai yra tik į gera: kuo toliau, tuo pasaulis bus gražesnis. Tik gaila, kad vis dar yra šalių, kuriose žmonių gyvybės yra atimamos...

KAROLINA MARTINAITYTĖ, 2a klasė

„Gyvenimo vyksme šventa yra tiktai gyvybė“

Šiuos žodžius ištarė, deja, 2011 metais miręs rašytojas ir poetas Justinas Marcinkevičius. Gyvybė, kas tai? Nereikšminga figūrėlė šachmatų lentoje? Ar tai žaislas kažkieno rankose? Mano nuomone, gyvybė - tai kažkas tyro ir nesuvokiamai gražaus. Tai vienintelė asmeniškai tau Dievo suteikta dovana. Gyvybė reiškia gyvenimą, o gyvenimas reiškia viską: meilę, džiaugsmą, kančią, pavydą, orumą, žmogiškumą, ar aš klystu taip manydama?

Mūsų Žemėje egzistuoja milijardai gyvybių. Pasaulyje tiek daug žmonių, kurių gyvybė – pats svarbiausias dalykas, tačiau kažkam ji gali tapti bereikšmė, bevertė… Man rodos, šiurpiausia žmonijos istorijos dalis – Antrasis Pasaulinis karas. Pasaulis dar nebuvo regėjęs šitiek daug lavonų,

šitokių sraunių kraujo ir ašarų upių. Visada atsiminsiu tėtės pasakymą, kai susidomėjusi paklausiau, dėl ko kilo šis karas. Tuomet jis atsakė: „Gimė ant svieto tuo pačiu metu du kvailiai, taip ir gavosi“. Tokio jo atsakymo nesupratau ilgai, nes apie Antrąjį Pasaulinį karą dar nebuvau mokiusis. Didžiausi nusikaltėliai, nevertinę žmonių gyvybių, manau, buvo Hitleris ir Stalinas. Jie sukūrė galingas žmonių naikinimo, luošinimo mašinas... Kiek žydų iššudyta dėl minties, kad pasaulyje turi viešpatauti arijų tauta? Kiek Ukrainoje žmonių badu numarinta? Šios gyvybės nusipelnė pačios didžiausios pagarbos už savo kančias.
Taigi, viskas gyvenime yra tikra, bet tikriausia žmogaus gyvybė. Ir aš visiškai sutinku su Justinu Marcinkevičiumi, kad gyvenimo vyksme šventa yra tik tai gyvybė.

Mokinių darbus pateikė
Kelmės Jono Graičiūno gimnazijos istorijos mokytoja metodininkė
REDA SAKALAUSKIENĖ

LIETUVIŲ KALBA

PIRMAJAI PAMOKŲ CIKLO, SKIRTO ICCHOKO MERO ROMANUI „Lygiosios trunka akimirką“, PAMOKAI PASIBAIGUS...

Apie ką privertė mane susimąstyti matyti Holokausto vaizdai,
rašytojo Icchoko Mero gyvenimo istorija?

KRISTINA SUNGAILAITĖ, 2a klasė

Žiūrint filmą man buvo skaudžiausia girdėti, kad daugiausia žydų žuvo Lietuvoje…
Negaliu suprasti, negi mes esame tokie negailestingi? Man įsiminė vienas epizodas, kai moteris pasakojo, kad pas ją atėjo mažas žydų berniukas ir paprašė jį priimti ir apsaugoti, kad nenužudytų. Ta moteris jį nuramino, tačiau neįsileido, nes ir jos šeimai būtų grėsęs sušaudymas. Aš jos negaliu teisti, bet vis tiek tai labai žiauru.
Susimąsčiau apie patirtus karo metais žiaurumus ir supratau, kad dabar, kai reikės kam nors mano pagalbos, nesvarbu, kas tas žmogus bebūtų – būtinai jam padėsiu…

REDA GERČAITĖ, 2a klasė

Kiekvienas patirtas ar pamatytas įvykis mus paveikia skirtingai, tačiau tokio masto tragedija, kaip Holokaustas, sukrėtė mus visus. Sunku suprasti, kaip galima teigti, jog kitos religijos, kitai etninei grupei ar rasei priklausantis žmogus yra prastesnis – net ne žmogus? Kalbėję filme įvykių liudininkai prisimena ne tik patirtą siaubą, bet ir žmonių, su kuriais augo, draugavo, išdavystes. Išdavikai pamynė pačias svarbiausias vertybes: žmogiškumą, nuoširdumą, supratingumą – ir stojo į žiaurių kankintojų, okupantų gretas. Baisu, kai žmogaus gyvybė tampa tokia pigi…

DOVILĖ GRIŠIUTĖ, 2a klasė

Ši pamoka man sukėlė daug emocijų. Pirmiausia aš supykau dėl to, kad buvo tiek daug žmonių, kurie nesuprato, kad žudyti kitus – baisus nusikaltimas. Kuo galėjo nusikalsti maži vaikai, moterys, seneliai? Kas jiems davė teisę bausti nekaltus žmones? Bet išgirdus I.Mero žodžius, apėmė džiaugsmas ir pasididžiavimas, kad mano gimtojoje Kelmėje atsirado bebaimių ir kilniaširdžių žmonių, kurie visiškai svetimą vaiką apsaugojo, o dabar mes turime puikų rašytoją, garsinantį visame pasaulyje Lietuvą, taip pat ir mano Kelmę.

LORETA SUNGAILAITĖ, 2a klasė

Pamačius filmą, mane apėmė liūdesys ir gailestis tiems, su kuriais buvo taip nežmoniškai pasielgta. Žmones kankino ir žudė be jokios priežasties… Žmonių (jei taip galima juos pavadinti) žiaurumas man kelia siaubą. Nesuvokiu, kaip galėjo suaugęs vyras, pats turintis šeimą, pakelti ranką prieš nekaltą kūdikėlį…
Galime kaltinti A.Hitlerį, kuris buvo didžiausias šių žiaurumų kaltininkas, bet man norisi paklausti: jei jis nebūtų gimęs, gal taip Europoje nebūtų nutikę? Vis dėlto abejoju, ar galima kaltinti vien jį. Jeigu ne tūkstančiai palaikančiųjų, pritariančių ir vykdančių, jokia jėga nebūtų privertusi žmones virsti žvėrimis…
Nieko nėra baisiau už nemąstantį, buką, praradusį žmogišką veidą robotą, kurio vienintelis instinktas paklusti ir žudyti.
Mane sujaudino ir dar vienas dalykas, kad šitą pragarą patyrę žmonės nieko nebekaltina. Skaudžiai nuskambėjo vienos moters prisipažinimas, kad gal geriau būtų nušovę iš karto, nes patiriama baimė ir siaubas darė gyvenimą nepakeliamą…

PAMOKŲ CIKLUI, SKIRTAM ICCHOKO MERO ROMANUI „Lygiosios trunka akimirką“, PASIBAIGUS...

Ištraukos iš mokinių rašinių

LORETA SUNGAILAITĖ, 2a klasė
Būti žmogumi – tai reiškia būti atsakingam

Samuelis Smailsas yra pasakęs, kad gailestingumas ir atjauta – tai raktas, kuris atveria žmonių širdis. Šią mintį įrodo I.Mero romano epizodas, kuriame Izaokas, žydų berniukas, kiekvieną dieną po drabužiais į getą bandė įnešti gėlių puokštę mylimai merginai, bet jį visąlaik apieškodavo ir radę gėles nuplakdavo rykštėmis. Vieną vakarą geto gyventojai grįždami iš darbų, nuskynė po vieną ramunės žiedą ir slapčia įnešė pro geto vartus. Taip jie surinko nuostabią puokštę. Šis poelgis neliko nepastebėtas – Izaokas buvo dėkingas visa širdimi. Taigi paprasti dalykai daro stebuklus ir jiems padaryti tereikia kruopelytės atjautos.
Būti žmogiškam nereikia sunkiai dirbti. Tereikia suprasti kitų skausmą, kaip suprato kaimo gyventojai Izaoko ir Esteros širdgėlą ieškant draugo. Keliauninkams vietiniai galėjo padėti tik vienaip – duodami pavalgyti. Tuo metu žmonės buvo neturtingi ir išvarginti karo, tačiau jie pasidalijo savo duona su nepažįstamais. Tokie, atrodo, niekuo neypatingi veiksmai leidžia pasijusti tauresniems, reikalingiems.

RIMANTAS BIELSKIS, 2a klasė
Lenkiu galvą prieš išdidumą

Koks išdidus ir orus gali būti žmogus, rašo Icchokas Meras romane „Lygiosios trunka akimirką“. Tai knyga apie Antrojo Pasaulinio karo metais vokiečių vykdomą žiaurią politiką prieš žydus.
Sunku išlikti oriam, kai gresia mirtis ar kalėjimas, bet gete gyvenantys žmonės atneša gėlių Izaokui, kuriam niekaip neišeidavo prasmukti pro geto sargybą su gėlėmis, kurias jis norėjo padovanoti savo draugei Esterai. Gėlės reiškia protestą prieš tai, ką su žmonėmis darė vokiečiai, tai jų nedidelė pergalė.
Taip pat labai išdidžiai elgėsi Abraomas Lipmanas, kai jis, sutikęs komendantą Šogerį, nenusiimdavo kepurės. „*Tokia mūsų tradicija“*, - sakydavo A.Lipmanas, nors už tai būdavo plakamas rykštėmis.

Epizodas, kai Janeką, pridengęs savimi, išgelbsti senas žydas, parodo, kad ir mirdamas žmogus sugebėjo savo gyvenimą baigti oriai, kad joks smurtas, mirties baimė negali nugalėti tikro žmogiškumo.
Manau, jog Icchoko Mero romanas kalba apie tikrąjį humanizmą, kai, atrodo, visas pasaulis prieš žmogų, prieš jo teisę gyventi. Išdidus ir drąsus žmogus gali išgelbėti gyvybę, gali aukotis dėl kito žmogaus, gali atskleisti savo sielos gelmių kilnumą ir tvirtumą. Lenkiu galvą prieš išdidžius žmones, neprarandančius žmogiško orumo net mirties akimirką.

MORTA MARCINKUTĖ, 2c klasė
Grožio ir gėrio tema Icchoko Mero romane „Lygiosios trunka akimirką“

Šiais laikais tikriausiai retas iš mūsų pastebi po sunkių pastangų tarp betono plyšio išdygusią pienę, tarp šakų įsikūrusius paukštelius ar nuo saulėlydžio kruviną vandenį. Visi šitie dalykai dabar mums tokie bereikšmiai ir menki, bet, kai gyvenimas sugriūna ir apsiverčia aukštyn kojom, tu supranti, kad be jų gyventi neįmanoma. Taip nutinka Icchoko Mero romano „Lygiosios trunka akimirką“ veikėjams, kurie pakliūna į getą, o jame viso to grožio nė su žiburiu nerasi. Bet jie nepasiduoda ir stengiasi tai susikurti patys.
Basia, viena iš knygos veikėjų, eina gatve išsipuošusi ir pasitikinti savimi, nesvarbu, kad jos drabužiai visuomet tie patys, o geltona žvaigždė, prisiūta prie palaidinės, jau gerokai nudėvėta. Užtat jos pasitikėjimas ir galbūt naivokas tikėjimas, kad ji gražiausia pasaulyje, visai „nenudėvėtas“. Kada Basia eina gatve, visi atsisuka į ją: vieni išsižioja, kiti pradeda apkalbinėti, dar vieni tiesiog grožisi ja. Visa tai atrodo taip paviršutiniška, juk gyveni gete, kuriame negali nei vieną akimirką būti saugus, turi rūpintis savo ir artimųjų gyvybe. Bet jei visuomet apie tai galvosi gali tiesiog išprotėti. Tad Basia pasirenka tokį protesto prieš prievartą kelią...
O kita sesuo, Ina Lipman, prieš gyvenimą gete buvo visame pasaulyje garsi dainininkė. Tad visai nenuostabu, kad ji ir dar keletas geto gyventojų nusprendžia pastatyti operą ir taip bent šiek tiek paįvairinti geto žydų gyvenimą, sustiprinti jų dvasią. Žinoma, šita opera niekada nepasieks visų tų tviskančių akių, kurios anksčiau žiūrėdavo į dainuojančią Iną, bet jie tęsia pradėtą darbą. Taip tarsi sugrąžinama gyvenimo prasmė, prasmė, dėl kurios Ina paaukoja net savo gyvybę.
O kartais užtenka paprasčiausios gėlės, kad pasijustum be galo laimingas. To būtent ir užteko Esterai, dar vienai I. Mero romano veikėjai. Gete buvo uždrausta auginti gėles - to niekaip negalėjo suprasti Izaokas, kuris buvo įsimylėjęs Esterą. Tad Izaokas nusprendžia atnešti jai gėlių. Per ilgus skausmus ir kančias jam pagaliau pavyksta. Estera visas gėles pasodina ir sukuria mažą savo ramunių darželį. Po to ilgai žiūri ir žavisi jomis. Esteros poelgis atrodo absurdiškas, juk tos gėlės niekuomet nebeaugs, jos gi nuskintos! Bet visa tai ir yra didžiausias grožis ir gėris. Žmogus vis dar sugeba džiaugtis. Atrodo, kad po tiek patirtų išgyvenimų ir kančių, tai nebeįmanoma. Bet vis dėlto gali būti ir kitaip.
Perskaitę romaną, galime suvokti, kaip žmogui reikia grožio! Tikėkimės, kad mums tikrai neprireiks patirti tokių sunkių sukrėtimų, kad pagaliau pastebėtumėm po sunkių pastangų tarp betono plyšio išdygusią pienę, tarp šakų įsikūrusius paukštelius, nuo saulėlydžio kruviną vandenį...

Mokinių darbus pateikė
Kelmės Jono Graičiūno gimnazijos lietuvių kalbos mokytoja metodininkė
VALERIJA PUIŠIENĖ

PAMOKOMS, SKIRTOMS ICCHOKO MERO ROMANO „Ant ko laikosi pasaulis“ NAGRINĖJIMUI, PASIBAIGUS...

Ištraukos iš samprotaujamųjų rašinių

AUŠRINĖ SAKALAUSKAITĖ, 4b klasė

Mano nuomone, pasaulis laikosi ant meile plakančių širdžių. Plakančių tam, kad dovanotų tą meilę kitiems. Juk dėl meilės žmonės tampa geresni, jautresni, rūpestingesni.
Dėl meilės žmonės nors retkarčiais padeda kokiai senutei užlipti laiptais, paneša sunkius kaimynės krepšius, užleidžia besilaukiančiai moteriai vietą autobuse.
Būtent dėl meilės savanoriai, metę darbus, išvyksta į kitą pasaulio kraštą tvarkyti nafta užlietų pakrančių ar gelbėti ant seklumos užplaukusį banginį.
Tik dėl jos viso pasaulio mamos geriau pačios liktų nevalgiusios, nei matytų alkstantį savo vaiką.
Tik dėl to, kad ir kokios pavargusios grįžtų po darbų, jos neis miegoti, o sėdės iki išnaktų ir siūs kostiumą vaiko mokykliniam karnavalui.
Tik dėl to, išleisdamos į mokyklą, šimtąjį kartą kartos, kaip svarbu keliskart apsižvalgyti einant per gatvę...
Tik dėl tokių, iš pirmo žvilgsnio niekuo neypatingų poelgių, vis dar laikosi pasaulis.
Ir viskas tik dėl jų – tų meile plakančių širdžių.

IVETA STANEVIČIŪTĖ, 3c klasė

Ant ko laikosi pasaulis?
Ant trijų banginių?
Ant keturių dramblių?
Ant galingų vyriškų pečių?

Ant protingų ir talentingų žmonių?
Ant mūsų svajonių?

Žmogaus pasaulis – tai erdvė, kurią mes susikuriame patys, kurią įsivaizduojame ir apie kurią svajojame. Ir viskas tame pasaulyje priklauso nuo pačio žmogaus, jo svajonių, jausmų, išgyvenimų, beribės dangų siekiančios vaizduotės. Kodėl žmogus svajoja? Manau todėl, jog be svajonių nebūtų pasaulio tokio, kuriame gyventi gera, nes tik svajodami žmonės tobulėja ir siekia tobulinti tai, kas yra aplink juos.
Visi mes pasaulį matome skirtingai, nes kiekvieno žmogaus dvasinis ir emocinis pasaulis yra skirtingas. Vienas žmogus žalioje pievoje, kupinoje visko, ką tik gali žemė žmogui dovanoti, mato spalvas, kurios jį žavi, įkvepia, teikia ramybės ir pasitenkinimo, o kitas ją mato kaip paprastą, niekuo neypatingą žolę, kurioje nieko gražaus nėra. Nuo ko tai priklauso? Tikriausiai nuo to, jog žmonės svajoja skirtingai ir apie skirtingus dalykus. Todėl ir pasaulis visiems atrodo skirtingas: gražus, įkvepiantis, niūrus ir varginantis, laimingas ir liūdnas.
Taigi ant ko laikosi pasaulis? Manau, jog jis laikosi ant mūsų svajonių, nes tik svajonės gali įkvėpti įvairius skirtingų pomėgių, troškimų žmones. Visas pasaulio spalvas ir meilę sukuriame patys. Net ir žvaigždės, kurios šviečia aukštai danguje saulei nusileidus, yra mūsų svajonių sukurtos ir tik mūsų svajonių dėka jos taip ryškiai šviečia danguje. Mūsų širdis, kupina svajonių, kūrena visus pasaulio laužus ir uždega visas šviesas Žemėje, net ir Saulę tamsią, niūrią dieną sugeba įžiebti. O visai tai, kas džiugina širdį – visi paukščiai, drugeliai, bitutės, visos pasaulio gėlės ir visi medžiai – taip pat yra nudažyti mūsų svajų dėka.
Svajodami žmonės yra visagaliai, todėl tai, kas sukurta svajonių, yra nepakartojama, pasakiška ir nuostabu. Svajonės neįmanoma perprasti ir apgauti, nes ji gyvena mūsų vaizduotėje, į kurią niekas

nedrįsta įžengti, nes tai aukščiau mūsų, tai lyg anapusinis pasaulis, kurio niekam nelemta pamatyti ar suprasti. Jau prieš šimtmetį žmonės galvojo: „Jei sugriautume visų žmonių svajones ir iliuzijas, pasaulis prarastų savo formas ir spalvas, o mes amžiams liktume buki ir kvaili.“ Tai puikiai apibūdina žmogaus ir svajonės sąlytį ir leidžia suprasti, jog kol žmogus svajos, tol pasaulis gyvuos - gražus, teisingas ir kupinas įvairiausių spalvų.

EGLĖ MONKEVIČIŪTĖ, 3c klasė

Pasaulis juk ne dviejų jėgų kova, o dviejų jėgų harmonija. Pasaulį reikia mylėti, kad jis mylėtų mus. Kad pasaulis laikytųsi, mes turime aukotis dėl kitų, o ne tik dėl savęs.
Išmokti pralaimėti ar nusileisti tam, kad kažką tai priverstų šypsotis. Ištiesti ranką nelaimėje, o džiaugsme kartu pasidžiaugti.
Skriaudžiantį užstoti, įžeidusiam atleisti. Nuliūdusį paguosti, vargstančiam padėti.
Tik kartu visi laikydamiesi už rankų, galime priversti saulę šypsotis skaisčiau ir žemę suktis ratu.

SIMONA BUTKUTĖ, 3c klasė

Ant ko laikosi pasaulis?
Ant trijų banginių?
Ant keturių dramblių?
Ant galingų vyriškų pečių?

Ant... gyvybės?

Pasaulis - pilnas žmonių, o tie žmonės tokie beprotiškai skirtingi, kad nemačius būtų net sunku ir patikėti: balti - juodi, aukšti - žemi, linksmi - pikti, protingi - kvaili, atviri - uždari, aktyvūs - pasyvūs, geri ir netgi blogi. Ar kada nors pagalvojai, koks būtų Pasaulis be žmonių? Be paties nuoširdžiausio vaikiško juoko. Be nostalgijos, prasilenkus su patinkančiu žmogumi gatvėje. Be paskutinės dienos mokykloje, kai pirmą kartą nuoširdžiai nenori jos palikti. Be vilties, kad viskas bus gerai. Be kiekvieno pakilimo suklupus. Be mylimiausios močiutės lepinimo. Be ašaros ant skruosto, išleidus vaikus gyveniman. Be klaidų, kurios yra vienintelis tobulas mokymosi šaltinis. Be tikros laimės - pačios brangiausios valiutos visame Pasaulyje. Be bučinio, kurio dėka per vieną akimirką galima nusakyti visą gyvenimo prasmę. Be pasikeitimų, netekus ar gavus kažką labai brangaus. Be svajonių, kurios atskleidžia tikrąjį žmogaus vidų. Be geriausio draugo - didžiausios prabangos gyvenime. Juk Pasaulis be žmonių būtų lyg tuščia šokolado dėžutė smaližiui...
Taigi Pasaulis laikosi ant Gyvybės, o Jo Gyvybė - žmogus: Tu, aš ir visi kiti likę. Todėl niekada neabejok savo verte, juk Pasauliui Tu - vienintelė saulė.

MILDA DZIMIDAITĖ, 3c klasė

Paprastas klausimas - *ant ko laikosi pasaulis*? - tik keturi žodžiai, tačiau kokia atsakymų įvairovė. Tarp tos daugybės galime rasti labai paprastų, labai komplikuotų, absurdiškų ar net prieštaringų minčių, kurios turėtų patenkinti mūsų smalsumą. Toks atsakymų daugialypiškumas, tačiau tai lemiantis faktorius tik vienas – žmogus.

Ir dabar saugokitės, nes atsakymų lavina neapsakomai didelė. Iš senovės Indijos atkeliavęs žynys bandys jums įrodyti, kad pasaulis laikosi ant Keturių dieviškųjų stulpų, XXI amžiaus fizikas jums pasakos apie gravitacijos jėgą, kurios dėka mūsų pasaulis vis dar netapo juodąja skyle, o nepataisomas romantikas jums atsakys, kad pasaulis laikosi ant meilės, draugystės bei ištikimybės

pamato, kai tuo tarpu nusijuokęs cinikas arogantiškai pareikš, kad pasaulis sukasi dėl sekso ir pinigų.
O ką galėčiau jums atsakyti aš?
Pasaulis vis dar laikosi dėl to, kad keliaudami tuos milijonus metų mes įgavome sielą, protą, kuris ne tik sugeba patenkinti gyvybiškai svarbius poreikius, tačiau gali paklausti: ir ant ko laikosi šis pasaulis? Žemė vis dar sukasi, nes žmogaus širdyje dega ugnis, kuri klausia, ieško atsakymų, kuria, geba mylėti, atleisti. Nors ši nenumaldoma aistra padaro nemažai blogo, tačiau kiekvienas veiksmas turi savo atoveiksmį. Kiekviena civilizacija prieš savo destrukciją turėjo ir savo aukso amžių, kurio palikimas tapo neįkainojamu lobiu ateinančioms kartoms, vertė jas žavėtis, gimdė žingeidumą, nešė šviesą protui ir šilumą širdžiai.
Mano nuomone, kol žmogus žmogui gebės ištiesti pagalbos ranką, pasakyti gerą žodį, nusišypsoti liūdnam praeiviui lietingą dieną, kol pirmas pavasario rytas vers nors vieną žmogų pasaulyje patikėti, kad jis gyvena rojuje, kol nors viename prote degs smalsumo žiburys, tol pasaulis laikysis ant šių žmonių pečių.
O kas paskui? Kas bus, kai neliks nė vieno tokio žmogaus? Pasaulis sugrius. Įsivyraus baimė, neapykanta, panika ir chaosas. Nenorėčiau gyventi tokiame pasaulyje, lažinuosi, kad nenorėtumėt ir jūs...
Padėkime šiam pasauliui kuo ilgiau išsilaikyti. Nebijokime klausti ir ieškoti atsakymų. Neužgesinkime ugnies savo krūtinėse. Džiaukimės kiekviena saulėta popiete, kiekvienu gardžios kavos gurkšniu, draugo apkabinimu ir mylimojo bučiniu. Juk niekas nežino, kiek ilgai šis pasaulis išliks toks pat nuostabus ir nepakartojamas ir kada ateis mūsų laikas užleisti vietą kitiems, kurie galbūt jau pradėjo savo evoliucijos kelią kurio nors gilaus vandenyno dugne

VIKTORIJA STEPONKUTĖ, 3a klasė

Ant ko laikosi pasaulis?
Ant trijų banginių?
Ant keturių dramblių?
Ant galingų vyriškų pečių?

Ant..
Taigi, ant ko gi laikosi pasaulis?
Galbūt ant mūsų minčių?
O gal pasaulis laikosi ant paukščio sparnų? Paukščiai kyla ir leidžiasi... Visai kaip ir mūsų pasaulis: vieną dieną galime būti aukštumose, o kitą - jau leistis žemyn.
O gal pasaulis laikosi ant vaivorykštės? Bet ne... Juk visos vaivorykštės spalvos tokios šviesios ir gražios, o mūsų gyvenime būna nemažai ir niūrių dienų...
Taigi, ant ko laikosi pasaulis?
Ant pinigų? Nemanau. Per daug materialistiška. Be to, tikros laimės, kurios taip norisi žmogui, už jokius pinigus nenusipirksi...
O gal pasaulis laikosi ant vėjo? Juk dažnai būname nubloškiami tai į vieną, tai į kitą pusę. Kartais neišvengiamai...
Turbūt pasaulis laikosi ant...
Hmm...
Ant mūsų rankų!
Netiesa?
Aš manau, kad tiesa. Juk mes patys valdome savo pasaulį. Kiekvienas savąjį...
Svarbiausia nenuleisti rankų!

GINTARĖ UMANTAITĖ, 3c klasė

Jei manęs paklaustų, kas yra Pasaulis, negalvodama atsakyčiau, kad tai visuma, pilna gyvybės, šviesos, šilumos, vandens ir dar daug neištirtų dalykų. Bet jei manęs paklaustų, kas laiko šitą begalinį ir mums paslaptingą Pasaulį, susimąstyčiau, nes nežinau, kas vyksta už jo ribų. Nežinau, kas jį laiko. Ar žmogaus fizinė jėga, ar dvasinės vertybės, ar mažas vabzdys, o gal gyvybės pradžia – motinos širdis?
Aš įsivaizduoju, kad galbūt Pasaulį laiko didžiulis bekraštis vandenynas, kurio bangos nuo kranto nuplovė Pasaulį kaip kamuolį, o dabar jis plaukia bangų nešinas. Plaukia tolyn, tikėdamasis nebesutikti didžiulių bangų, nešančių žmonėms nelaimes...
Jei iš tikrųjų Pasaulį laiko bekraštis vandenynas ir jame esantys banginiai, mūsų visų ateitis yra saugi, bet jei neegzistuoja mano sukurta erdvė už Pasaulio ribų, tikiuosi, kad tuomet jis yra ant dar stipresnių pečių... arba ant gyvybės pradžios – motinos širdies...

JULIJA SKARDŽIUTĖ, 3c klasė

Ant ko laikosi pasaulis?
Ant jautrių, visad pasiruošusių tave apglėbti motinos rankų?
Jis laikosi ant tų, kurie išdrįsta pasipriešinti visuomenės sukurtiems stereotipams, diktatūroms, kurios siekia palaužti žmonių sielas ar valdyti mus kaip lėles, galiausiai pasipriešinti sau – tam, kuris susikuri daugiausia rūpesčių ir problemų.
Jis laikosi ant žmonių, kurie nebijo padėti viskuo nusivylusiam, kurie drįsta ištiesti ranką tam, kuriam visi kiti draudžia ją ištiesti. Žmonių, kurie nebijo rizikuoti savo gyvenimu, savo artimaisiais, savo ateitim tik tam, kad peržengtų uždraustą ribą ir galėtų išgelbėti kitą, kuris kartais gali būti net nepažįstamas.
Pasaulis laikosi ant žmonių, kuriems visi lygūs, kurie toleruoja „juodus“, „geltonus“...
Jis laikosi ant tų, kurie nebijo svajoti, kurie gali siekti savo laimės, neatidėliodami savo tikslų kitai dienai.
Jis laikosi tik ant motinų, vienišų, paliktų, laimingų ar sugniuždytų, ant mamų, kurios atiduoda savo gyvenimą mums, vaikams, o mes tai įvertinam kartais tik tada, kai jų jau nebėra šalia mūsų, o kai kas to neįvertina ir visą savo gyvenimą. Jos aukoja savo mėgstamus užsiėmimus, galimybę tobulėti tik tam, kad mes taptumėme žmonėmis, kuriais Jos galėtų didžiuotis. Motinos atiduoda visą savo meilę, rūpestį mums, kurie kartais neišdrįstame pasakyti: „MAMA, aš Tave myliu!”.
Pasaulis laikosi, sukasi, tiesiog egzistuoja dėl gerų žmonių širdžių… Kiekviena diena gali atnešti naują draugą, pažįstamą, kažkieno šypseną, mielą žodį.
Noriu, kad žmonės pastebėtų drugelio sparnelių spalvą, išgirstų medžių lapų šlamėjimą, užuostų, kaip kvepia žemė, ką tik palijus lietui…
Noriu, kad Pasaulis toliau laikytųsi ant to oranžinio batraiščio, ant tų talentingų žmonių, ant tų blakstienėlių…
Noriu, kad jis toliau suktųsi, nesustotų, nepakeistų savo sukimosi ašies!

Mokinių darbus pateikė
Kelmės Jono Graičiūno gimnazijos lietuvių kalbos mokytoja metodininkė
VILMA PAULAUSKIENĖ